

๑
362.64
๑138๑

ความต้องการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ
ในเขตจังหวัดสมุทรปราการ

สารนิพนธ์
ของ
อติชาติ ปาทา

๕๖ ส.ก. 2543

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตร ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่
มีนาคม 2542

ความต้องการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ
ในเขตจังหวัดสมุทรปราการ

บทคัดย่อ
ของ
อติชาติ ปาทา

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตร ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่
มีนาคม 2542

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความต้องการทำงาน ของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการ ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านอาชีพวิชาการ ด้านอาชีพค้าขาย ด้านอาชีพบริการ ด้านอาชีพแรงงานฝีมือ และ อาชีพด้านอื่น ๆ

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการ 2 ชมรม ซึ่งประกอบด้วย ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการ 55 คน และชมรมผู้สูงอายุเคหะเมืองใหม่บางพลีจำนวน 21 คนรวมเป็น 76 คน ซึ่งจำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษา อาชีพเดิมของผู้สูงอายุรายได้ปัจจุบัน จำนวนบุคคลในครัวเรือน และการเป็นสมาชิกกลุ่ม ชมรม หรือสมาคม

การเก็บข้อมูลทำโดย การเก็บจากแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าคะแนน (t – test) การทดสอบค่า (F – test) และการทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe' s method)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผู้สูงอายุมีความต้องการการทำงานโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ก็ยังพบว่า ความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุอยู่ในระดับที่น้อยทั้ง 5 ด้าน
2. เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ จำแนกตามตัวแปร ด้านอายุ สถานภาพสมรส รายได้ปัจจุบันของผู้สูงอายุ พบว่า โดยรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
3. เมื่อเปรียบเทียบความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ จำแนกตามตัวแปร ด้านเพศ วุฒิ การศึกษา จำนวนบุคคลในครอบครัวและการเป็นสมาชิกกลุ่มพบว่า โดยรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผู้สูงอายุที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีจำนวนบุคคลในครอบครัวและมีสถานภาพการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างกัน มีระดับความต้องการการทำงานต่างกัน

4. เมื่อเปรียบเทียบความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุที่จำแนกตามตัวแปรด้านการเป็นสมาชิกกลุ่ม ชมรมหรือสมาคม ปรากฏว่าโดยรวมทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านฝีมือแรงงาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ด้านข้อเสนอแนะ มีผู้สูงอายุเสนอแนะให้มีการจัดบริการด้านอาชีพ และรายได้แก่ผู้สูงอายุที่ยากจน และขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู และผู้สูงอายุต้องการให้รัฐช่วยในการจัดอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองเพื่อเป็นการเพิ่มพูนรายได้ ซึ่งความต้องการดังกล่าวนี้เป็นความต้องการที่จะช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุ เพื่อให้มีรายได้สำหรับตนเองและมาจุนเจือครอบครัว

**THE NEEDS IN WORKING OF THE ELDERLY
CLUB'S MEMBERS IN SMUTPRAKRN**

**ABSTRACT
BY
ATICHAT PATA**

**presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Adult Education
at Srinakharinwirot University**

The study was a survey research in which need the in working of the clubs' members in Smutprakarn were to be find out. The man purpose of the study was to explore level of needs in working of the elderly clubs' member in 5 areas which were academic work, service work labor work and other work.

The Samples were 76 elderly clubs' members at Smutprakarn which were deviated by sex, age, marital study, educational level, former occupation, in come, houschold members and club member status.

Data collection was made by the questionnaire and Various Typos of statistical techniques were used for data analysis.

Result come out as follows :

1. The samples had low levels of needs in working as a whole and by each area.
2. The samples who were different by sex, age, marital status and income had he different in level of needs in working.
3. The samples who were different by educational level household members and club member status, had different level of need in working
4. A for suggestions services for working and income should be arranged by the government for the elderly Especially for the ones who were poor and dependent, so that the elderly could be the to help themselves as well as the families.

อาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก
การศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....ดร.เพ็ญแข ประจณปิจนีก.....
(ดร.เพ็ญแข ประจณปิจนีก)

คณะกรรมการสอบ

.....ดร.เพ็ญแข ประจณปิจนีก..... ประธาน
(ดร.เพ็ญแข ประจณปิจนีก)

.....รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ เลวลัย..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ เลวลัย)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....รองศาสตราจารย์ เชียรศรี วิวิธศิริ..... ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร
(รองศาสตราจารย์ เชียรศรี วิวิธศิริ)

วันที่ ๒๙ เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๒

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จด้วยความเรียบร้อยได้ โดยได้รับความกรุณาช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาอย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร. เพ็ญแข ประจันปัจจนึก ประธานกรรมการ ที่คอยช่วยเหลือแนะนำ พร้อมทั้งให้ข้อคิดในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ และขอกราบขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ เลวลย์ ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการสอบสารนิพนธ์

ขอกราบขอบคุณคณาจารย์ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างมากแก่ผู้วิจัยทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ได้ ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบคุณผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการ ชมรมผู้สูงอายุเคหะเมืองใหม่บางพลี ที่ได้สละเวลา และให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณนิสิตรุ่นพี่ คุณปรีดา บุญพุทธิ และเพื่อนนิสิตภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ รุ่น 8 ภาควิชาพิเศษทุกคนที่ช่วยเหลือให้กำลังใจ จนกระทั่งการวิจัยสำเร็จลงด้วยดี

คุณค่าประโยชน์ ของสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญู กตเวทิตา แต่ บิดา มารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

อดิชาติ ปาทา

สารบัญ

บทที่	หน้า
1. บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
ความหมายของผู้สูงอายุ.....	9
การเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ.....	11
การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและสังคม.....	12
ทฤษฎีว่าด้วยผู้สูงอายุ.....	14
ทฤษฎีทางด้านร่างกาย.....	14
ทฤษฎีทางจิตวิทยา.....	16
ทฤษฎีทางสังคมวิทยา (Sociology Theory).....	16
ความต้องการของผู้สูงอายุ.....	18
ทฤษฎีแรงจูงใจของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg's Two Factor Theory).....	20
บริการสำหรับผู้สูงอายุของหน่วยงานของรัฐและเอกชน.....	22
ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการ.....	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	28
งานวิจัยต่างประเทศ.....	33
สมมติฐานในการวิจัย.....	33
3. วิธีดำเนินศึกษาค้นคว้า.....	35
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	35
วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	35
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	36
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	37
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	38

บทที่	หน้า
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
ตอนที่ 1 ด้านข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง.....	42
ตอนที่ 2 ด้านความต้องการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ในจังหวัดสมุทรปราการ.....	44
ตอนที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย.....	51
ตอนที่ 4 ด้านข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการทำงานของสมาชิก ชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ.....	58
5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	61
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	61
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	61
ตัวแปรสำหรับการวิจัย.....	62
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	62
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	63
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	64
ผลการศึกษาค้นคว้า.....	64
ผลการทดสอบสมมติฐาน.....	66
ข้อเสนอแนะความต้องการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในจังหวัด สมุทรปราการ.....	67
อภิปรายผล.....	68
การเปรียบเทียบความต้องการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุใน จังหวัดสมุทรปราการ.....	69
ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ.....	72
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	73
บรรณานุกรม.....	75
ภาคผนวก.....	79
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	85

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1. จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของชมรมผู้สูงอายุทั้ง 2 แห่ง.....	35
2. ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง.....	42
3. ค่าเฉลี่ยความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความต้องการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมและรายด้าน.....	44
4. ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความต้องการการทำงานด้านวิชาการ เป็นรายข้อ.....	45
5. ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความต้องการการทำงานด้านอาชีพค้าขาย เป็นรายข้อ.....	46
6. ค่าเฉลี่ยความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความต้องการการทำงานด้านบริการ เป็นรายข้อ.....	47
7. ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความต้องการการทำงานด้านแรงงานฝีมือ เป็นรายข้อ.....	49
8. ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความต้องการการทำงานด้านอื่น ๆ เป็นรายข้อ.....	50
9. ผลการเปรียบเทียบความต้องการการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุทั้ง 5 ด้านของผู้สูงอายุที่มี เพศ แตกต่างกัน.....	50
10. ผลการเปรียบเทียบความต้องการการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่มีอายุแตกต่างกัน.....	52
11. ผลการเปรียบเทียบความต้องการการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุทั้ง 5 ด้านของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน.....	53
12. ผลการเปรียบเทียบความต้องการการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุทั้ง 5 ด้านที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน.....	54
13. ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้านวุฒิการศึกษาของผู้สูงอายุ คือ ความต้องการการทำงานด้านวิชาการ.....	55
14. ผลการเปรียบเทียบความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุทั้ง 5 ด้านของผู้สูงอายุที่รายได้ปัจจุบันแตกต่างกัน.....	55

ตาราง	หน้า
15. ผลการเปรียบเทียบความต้องการการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุทั้ง 5 ด้าน ของผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุคคลในครอบครัวแตกต่างกัน.....	56
16. ผลการเปรียบเทียบความต้องการการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุทั้ง 5 ด้าน ของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกกลุ่ม ชมรมหรือสมาคม.....	57
17. ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับความต้องการการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ในจังหวัดสมุทรปราการ.....	58

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในปี พ.ศ.2525 ประเทศไทยมีอัตราการเพิ่มของประชากรทั่วประเทศร้อยละ 1.9 ต่อปี แต่มีอัตราการเพิ่มของประชากรที่มีอายุเกิน 60 ปี ประมาณร้อยละ 3 ต่อปี ในขณะที่ประชากรในวัยอื่นๆทั่วประเทศ มีอัตราเพิ่มลดลง แต่จำนวนผู้สูงอายุกลับมีอัตราเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งทางประชากรศาสตร์คาดว่าในปี พ.ศ.2543 (ค.ศ.2000) ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุจำนวนเกือบ 5 ล้านคนของประชากรทั้งหมด (คณะกรรมการการศึกษาวิจัยและวางแผนระยะยาวเกี่ยวกับผู้สูงอายุ, 2525: คำนำ) นอกจากนี้ผู้รับราชการก็ต้องเกษียณอายุราชการเมื่อตนเองอายุ 60 ปีด้วยเช่นกัน เนื่องจากประเทศไทยถือเกณฑ์กำหนดบุคคลที่จะเป็นผู้สูงอายุตามเกณฑ์ในประชุม และองค์การสหประชาชาติได้ตกลงกันแล้วว่า ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปเรียกว่าผู้สูงอายุ (บรรลุ ศิริพานิช, 2537:1) สำหรับผู้สูงอายุที่รับราชการเมื่ออายุ 60 ปีขึ้นไปก็ต้องปลดเกษียณ เกษม ตันติผลชีวะ และกฤษยา ตันติผลชีวะ (2528:36) ได้กล่าวไว้ว่า การปลดเกษียณเป็นปัญหาของผู้สูงอายุที่มีอาชีพรับราชการหรือลูกจ้างประจำ ผู้สูงอายุจึงให้ความสนใจต่อการเตรียมรับสภาพการปลดเกษียณในช่วงอายุระหว่าง 40 - 60 ปี ผู้สูงอายุที่มีการเตรียมตัวก่อนการเกษียณจะสามารถใช้ชีวิตในยามชราได้อย่างมีความสุขมากกว่าบุคคลที่ไม่ได้เตรียมตัว นอกจากนี้ นายแพทย์ประสพ รัตนกร (อ้างอิงจาก สวาท (นามแฝง) 2530:76-79) ยังได้สนับสนุนให้ข้าราชการมีการเตรียมตัวสำหรับการเกษียณของตนเองตั้งแต่อายุเริ่ม 40 ปี โดยมีการวางแผนล่วงหน้า รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุ จึงได้กำหนดนโยบายและมาตรการสำหรับผู้สูงอายุระยะยาว (พ.ศ.2535-2554) จำแนกตามด้านต่างๆ 5 ด้าน (คณะทำงานพิจารณานโยบายและมาตรการหลักเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุ, 2535:13-16) ดังนี้

1. ด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ

1.1 เน้นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรู้จักดูแลสุขภาพการป้องกันโรค ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องโภชนาการและการออกกำลังกายที่ถูกต้องและเหมาะสม

1.2 ส่งเสริมให้มีการบริการทางสุขภาพทางกายและจิตใจสำหรับผู้สูงอายุทั้งในด้านการป้องกันการรักษาและการฟื้นฟูสมรรถภาพให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2. ด้านสวัสดิการสังคม

2.1 ให้ผู้สูงอายุ ได้รับพื้นฐานต่างๆ อย่างกว้างขวางและทั่วถึง โดยสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

2.2 จัดสวัสดิการสังคมและให้การสงเคราะห์ผู้สูงอายุตามความต้องการและความจำเป็น

3. ด้านการงานและรายได้

3.1 ให้มีการดำเนินการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำและไม่มีผู้อุปการะในครอบครัว

3.2 สนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้ทำงานตามกำลังความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อให้มีรายได้จากการทำงานที่เพียงพอแก่การยังชีพ

3.3 ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุใช้ความสามารถและศักยภาพที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคม รวมทั้งเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์และความชำนาญให้แก่ชนรุ่นหลัง

4. ด้านสังคม การศึกษา วัฒนธรรมและจิตใจ

4.1 ส่งเสริมโครงสร้างครอบครัวแบบขยายและลักษณะและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวแบบสังคมไทยดั้งเดิม

4.2 รักษาและเสริมสร้างค่านิยมในการให้ความเคารพและกตัญญู กตเวทีแก่ผู้สูงอายุรวมทั้งการเห็นคุณค่าของความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุ

4.3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุคงบทบาทมีส่วนร่วมในครอบครัวและสังคมตามความถนัด ความเหมาะสม เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ทำประโยชน์แก่ครอบครัวและสังคมอย่างต่อเนื่อง

4.4 ส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตในรูปแบบและเนื้อหาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

4.5 ให้ความสำคัญด้านการศึกษาเพื่อชีวิตในครอบครัว (Family Life Education) เพื่อให้บุคคลเตรียมตัวรับการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงชีวิตและรู้จักการป้องกันรักษาสุขภาพการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมอยู่เสมอ

4.6 สนับสนุนให้สถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่คุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์และสามารถเป็นที่พึ่งทางจิตใจ โดยเฉพาะแก่ผู้สูงอายุได้

4.7 ให้มีการคุ้มครองแก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้รอดพ้นจากการทำอันตรายแก่ร่างกายจิตใจและเสรีภาพ

5. ด้านการวิจัยและพัฒนา

5.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง

5.2 สนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านต่างๆ เพื่อให้บริการแก่ผู้สูงอายุ

5.3 ให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายและมาตรการสำหรับผู้สูงอายุในด้านต่างๆ

จากนโยบายและมาตรการหลักเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุ จะเห็นว่าผู้สูงอายุมีความสำคัญต่อสังคมเป็นอย่างมาก ถึงแม้ว่าปัจจุบันการเข้าไปมีบทบาททางสังคมพบว่าผู้สูงอายุยังไม่มีบทบาททางสังคมมากนัก ผู้สูงอายุที่ได้เข้าไปทำกิจกรรมต่างๆ ทางสังคมมักจะเป็นผู้ที่มีบทบาทอยู่ในกิจกรรมต่างๆ เป็นระยะเวลาต่อเนื่องยาวนาน (เกริกศักดิ์บุญญานพวงศ์, 2524: บทคัดย่อ)

สำหรับในประเทศไทย เป็นที่น่ายินดีที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะส่งเสริมอาชีพแก่ผู้สูงอายุ และมีโครงการที่จะจัดตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดหางานให้แก่ผู้สูงอายุโดยตรง แม้ว่าในสังคมไทยปัจจุบัน โอกาสในการทำงานของผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีไปแล้วยังมีน้อย เนื่องจากความเชื่อของสังคมไทยแบบดั้งเดิมที่ว่าผู้สูงอายุไม่ควรทำงาน ดังนั้นช่องทางต่างๆ ที่จะเปิดให้แก่ผู้สูงอายุในการทำงานจึงน้อยตามไปด้วย (เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา เรื่องงานวิจัยและนโยบายส่งเสริมอาชีพแก่ผู้สูงอายุ พ.ศ.2539:บทนำ)

สำหรับผู้สูงอายุที่ไม่ได้ทำงานหาเลี้ยงตนเอง ซึ่งมีประมาณร้อยละ 70 นั้น ส่วนหนึ่งก็ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะต้องพึ่งรายได้จากบุตรหลานหรือผู้เลี้ยงดู เนื่องจากตนเองไม่สามารถประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ของตนเองได้ จึงมักพบว่าผู้สูงอายุกลุ่มนี้ได้รับรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ และยังมีความต้องการที่

จะทำงานเพื่อหารายได้อยู่ แต่ยังไม่สามารถหางานที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายได้ ผู้สูงอายุเห็นว่าตนเองยังมีความสามารถที่จะทำประโยชน์ให้แก่ครอบครัวและชุมชนได้อีกหลายอย่าง แต่เหตุผลที่เข้าไปมีกิจกรรมหรือมีบทบาทในทางสังคมน้อยลง เป็นเพราะท่าทีที่ผู้อ่อนวัยกว่าปฏิบัติต่อผู้สูงอายุในทางเสมือนไม่ค่อยยอมรับความสามารถและไม่ให้โอกาสในการมีบทบาทต่าง ๆ (เกริกศักดิ์ และสุรีย์ บุญญานุพงศ์, 2524:36)

ส่วนลักษณะและงานที่ผู้สูงอายุเชี่ยวชาญหรือเคยทำมาก่อน ซึ่งจะสัมพันธ์กับระดับการศึกษาอย่างเห็นได้ชัดคือกลุ่มที่มีความเชี่ยวชาญด้านงานวิชาชีพ ซึ่งจบในระดับอุดมศึกษา ต้องการงานเป็นพื้นฐาน ต้องการงานเป็นที่ปรึกษา ส่วนกลุ่มที่จบระดับมัธยมศึกษา ต้องการงานบริการพื้นฐานทั่วไป เช่นเป็นแม่บ้านหรือดูแลสำนักงานและธุรการต่าง ๆ ส่วนกลุ่มสุดท้ายคือผู้ที่จบระดับประถมศึกษา โดยมากจะเป็นผู้ที่ชำนาญในด้านการช่างฝีมือต่าง ๆ มาก่อน จึงต้องการงานเช่นการตัดเย็บเสื้อผ้า การทำดอกไม้ประดิษฐ์หรืองานเกษตรกรรม เป็นต้น (โครงการศึกษาวิจัยความต้องการของผู้สูงอายุในด้านการงานและสวัสดิการเพื่อจัดตั้งศูนย์บริการจัดหางานให้แก่ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร: บทคัดย่อ)

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการทำงานสำหรับผู้สูงอายุ ทั้งนี้เนื่องจากประโยชน์จากการทำงานนับเป็นการพัฒนาความสามารถของผู้สูงอายุส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งการทำงานมีส่วนช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาเพื่อทำความเข้าใจว่า ผู้สูงอายุที่มีอยู่ยังมีความพร้อมและต้องการที่จะทำงานในด้านใดบ้างที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ทั้งนี้ เพื่อลดปัญหาในด้านการจัดการดูแลที่ทางรัฐได้จัดให้กับผู้สูงอายุอีกทางหนึ่งดังที่กล่าวข้างต้นแล้ว ในที่นี้ผู้วิจัยจะศึกษากับกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีความเจริญและมีชมรมผู้สูงอายุอยู่หลายแห่ง ซึ่งสามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ได้ค่อนข้างดี

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาความต้องการทำงานของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการ

2. เพื่อศึกษาความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการที่จำแนกตามตัวแปรด้าน เพศ อายุ สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษา อาชีพเดิมของผู้สูงอายุ รายได้ปัจจุบัน จำนวนบุคลากรในครัวเรือน และการเป็นสมาชิกกลุ่ม

3. เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการเกี่ยวกับการจัดบริการการจัดหางานให้แก่ผู้สูงอายุ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการ สามารถนำข้อมูลไปจัดบริการหางานให้กับผู้สูงอายุตามความเหมาะสมได้ต่อไป

2. ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการที่มีความแตกต่างด้านตัวแปรต่างๆ ว่ามีความต้องการงานแตกต่างกันอย่างไร เพื่อให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบได้นำข้อมูลที่ได้นำไปจัดบริการให้มีประสิทธิภาพได้ต่อไป

3. ได้ข้อเสนอแนะจากผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ สามารถนำมาเป็นแนวทางการจัดหางานที่เหมาะสมให้แก่ผู้สูงอายุได้ตามความต้องการจริงต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปที่มีสุขภาพร่างกายและจิตใจสมบูรณ์ที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุจำนวน 2 ชมรม ในจังหวัดสมุทรปราการ คือชมรมผู้สูงอายุเคหะเมืองใหม่บางพลี มีสมาชิกชมรมทั้งหมด 140 คน และชมรมผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการ มีสมาชิกจำนวน 367 คน รวมเป็นประชากรทั้งหมด 507 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากรข้างต้น ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด 76 คน คิดเป็นร้อยละ 15 ของประชากรทั้งหมด

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

3.1.1 เพศ

- 1) ชาย
- 2) หญิง

3.1.2 อายุ

- 1) 60 – 65 ปี
- 2) 66 – 69 ปี
- 3) 70 ปีขึ้นไป

3.1.3 สถานภาพสมรส

- 1) โสด
- 2) สมรส
- 3) หม้ายหรือหย่าร้าง

3.1.4 ระดับการศึกษา

- 1) ประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น
- 2) มัธยมศึกษาตอนปลาย
- 3) สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย

3.1.5 อาชีพเดิมของผู้สูงอายุ

- 1) อาชีพที่เป็นวิชาชีพ (เช่น ข้าราชการ ครูอาจารย์ ทหาร ตำรวจ แพทย์ วิศวกร ผู้บริหารในหน่วยงาน เอกชน หรือรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น)
- 2) อาชีพค้าขาย (เช่น ประกอบธุรกิจส่วนตัว นายหน้า เปิดร้านขายของชำ ขายอาหาร ขายผลไม้ ขายดอกไม้กำ เป็นต้น)
- 3) อาชีพบริการ (เช่น เป็นพนักงานธุรการ พนักงานขาย พนักงานการเงินในบริษัท ร้านหรือรัฐวิสาหกิจต่างๆ)
- 4) อาชีพแรงงานฝีมือ (เช่น เป็นช่างเสริมสวย ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างตกแต่งบ้าน ช่างปูกระเบื้อง เป็นต้น)
- 5) อาชีพผู้ใช้แรงงาน (เช่น เป็นกรรมกร เกษตรกร คนงานในโรงงานอุตสาหกรรม)

3.1.6 รายได้ปัจจุบัน

- 1) ต่ำกว่า 5,000 บาท

2) 5,000 บาทขึ้นไป

3.1.7 จำนวนบุคคลในครัวเรือน

1) 1-4 คน

2) 5 คนขึ้นไป

3.1.8 การเป็นสมาชิกกลุ่ม

1) 1 กลุ่ม

2) มากกว่า 1 กลุ่ม

4. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความต้องการทำงานสำหรับผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการ ในงานต่างๆ ดังนี้

4.1.1 งานด้านวิชาการ

4.1.2 งานด้านค้าขาย

4.1.3 งานด้านบริการ

4.1.4 งานด้านแรงงานฝีมือ

4.1.5 งานด้านอื่นๆ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในที่นี้หมายถึงผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเคหะเมืองใหม่บางพลี และชมรมผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการที่มีร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ไม่ทุพพลภาพ สามารถนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ได้

2. ความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ หมายถึง ความต้องการทำงานที่มีรายได้ทางเศรษฐกิจ สามารถนำมาจุนเจือตนเองได้หรือครอบครัวได้

3. ความต้องการทำงานของผู้สูงอายุในงานต่างๆ ดังนี้

3.1 งานด้านวิชาการ ได้แก่ งานสอน งานเป็นวิทยากร งานเป็นอาสาสมัคร เป็นผู้ให้การอบรม งานสอนวิชาชีพ งานเป็นที่ปรึกษา เป็นต้น

- 3.2 งานด้านค้าขาย ได้แก่ การเปิดร้านขายต้นไม้ เปิดร้านของของชำ ขายอาหาร ขายผลไม้ ขายดอกไม้ ขายขนมหวาน เป็นต้น
- 3.3 งานด้านบริการ ได้แก่ เป็นพนักงานทำงานครึ่งเวลา เป็นพนักงานเก็บเงิน เป็นพนักงานในบริษัทต่างๆ เป็นพนักงานส่งของ เป็นต้น
- 3.4 งานด้านแรงงานฝีมือ ได้แก่ เป็นช่างเหล็กตัด ช่างทำประตูหน้าต่าง ช่างตัดผม ช่างตัดเสื้อผ้า ช่างปูกระเบื้อง เป็นต้น
- 3.5 งานด้านอื่นๆ เช่น เป็นเกษตรกร ทำงานด้านการเลี้ยงสัตว์ ทำบ่อเลี้ยงปลา ทำงานเพาะชำพันธุ์พืช ปลูกไม้ดอก ไม้ผล งานประดิษฐ์ งานอุตสาหกรรมในครัวเรือน

4. ชมรมผู้สูงอายุ หมายถึง การรวมตัวกันของผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ได้มาพบปะพูดคุยกัน ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน อันเป็นการส่งเสริมสุขภาพกายและจิตใจของผู้สูงอายุ ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยศึกษา 2 ชมรม ได้แก่

- 4.1 ชมรมผู้สูงอายุเคหะเมืองใหม่บางพลี มีสมาชิก 140 คน เกิดจากการรวมตัวของผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เพื่อให้สมาชิกได้มีโอกาสพบปะพูดคุยซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในยามเดือดร้อน
- 4.2 ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการ มีสมาชิกทั้งหมด 367 คน ตั้งอยู่บริเวณศาลากลางจังหวัดสมุทรปราการ จัดตั้งโดยประชาสงเคราะห์จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาตัวผู้สูงอายุเองและพัฒนาสังคมท้องถิ่นเป็นสำคัญ และมุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชมรม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความต้องการทำงานของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการ ผู้ศึกษาได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้กรอบแนวคิด ดังนี้

1. ความหมายของผู้สูงอายุ
2. การเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ
3. ทฤษฎีว่าด้วยผู้สูงอายุ
4. ความต้องการของผู้สูงอายุ
5. ทฤษฎีแรงจูงใจของเฮิร์ชเบิร์ก
6. บริการสำหรับผู้สูงอายุของหน่วยงานของรัฐและเอกชน
7. ชุมชนผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการ
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า "The elderly" คำว่า "ผู้สูงอายุ" ถูกบัญญัติขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยโดย พล.ต.ต.อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร ในการประชุมระหว่างแพทย์อาวุโสและผู้สูงอายุจากวงการต่างๆ เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2505 โดยใช้คำว่าผู้สูงอายุแทนคำว่า "คนแก่" หรือ "คนชรา" จนเป็นที่เข้าใจยอมรับและใช้กันแพร่หลายในปัจจุบัน เพราะเป็นคำที่สื่อความหมายในเชิงให้เกียรติยกย่องสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย

ความหมายของคำว่า "ผู้สูงอายุ" องค์การสหประชาชาติได้ให้คำจำกัดความโดยย่อของความสูงอายุ (Aging) ไว้ว่าเป็นกระบวนการชีววิทยาของการล่วงเข้าสู่วัยสูงอายุ ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่เราเกิดมาและต่อเนื่องไปจนถึงสิ้นสุดอายุของคนเรา โดยเฉพาะในระยะ 1 ใน 3 หรือใน 4 ของช่วงอายุคนเรา ซึ่งความสูญเสียทางจิตใจ เศรษฐกิจและสังคมมากที่สุด กรมประชาสงเคราะห์ได้ให้ความหมายของคำว่า "ผู้สูงอายุ" ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในระยะสุดท้ายของช่วงอายุมนุษย์

ศรีทับทิม (รัตนโกศล) พานิชพันธ์ ได้อธิบายถึงผู้สูงอายุว่าเป็นประชากรที่เสี่ยงต่ออันตราย (Population at risk) เนื่องจากการประสบปัญหาเรื่องความยากจน ความบกพร่องทางร่างกาย อารมณ์ หรือจิตใจหรือการแยกตัวออกจากสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นหม้ายหรือต้องอยู่คนเดียว

นุการ์เด็น ได้กล่าวว่า โดยปกติ ผู้สูงอายุจะแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้สูงอายุตอนต้นอายุ 60-74 ปี กลุ่มผู้สูงอายุตอนกลางอายุ 75-84 ปี ขึ้นไป และกลุ่มตอนปลายอายุ 85 ปีขึ้นไป (เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม, 2539:2, อ้างจาก Neugarten, 1964) ซึ่งสอดคล้องกับศาสตราจารย์ ดร.อัลเฟรด เจ คอห์น แห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบียที่ได้แบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม คือ (สุรกุล เจนอบรม, 2524: 108-109)

1. กลุ่มผู้สูงอายุวัยต้น (The young elderly) ซึ่งมีอายุต่ำกว่า 74 ปี
2. กลุ่มผู้สูงอายุวัยกลาง (The middle-aged elderly) อายุระหว่าง 75-84 ปี
3. กลุ่มผู้สูงอายุวัยสุดท้าย (The old elderly) ซึ่งมีอายุ 85 ปีขึ้นไป

ลักษณะของผู้สูงอายุดังกล่าว ยังสามารถแบ่งเป็นประเภทได้อีก 3 ประเภท โดยพิจารณาจากการทำงานของร่างกาย คือ

1. ผู้สูงอายุที่ยังกระฉับกระเฉงคล่องแคล่ว (Active)
2. ผู้สูงอายุที่ปลดเกษียณแล้ว แต่ยังปฏิบัติหน้าที่ได้ดีเยี่ยม (Retired but well functioning)
3. ผู้สูงอายุที่ปลดเกษียณแล้วและไร้ความสามารถ (Retired and incapacitated)

นอกจากนั้นแล้ว ศ.นพ.อวย เกตุสิงห์ (สุรกุล เจนอบรม, 2534:109 อ้างจาก อวย เกตุสิงห์, 2523:15) ยังได้กล่าวถึงลักษณะของคนชรา 2 ลักษณะคือ

- 1) แก่อย่างสงัด เป็นคนแก่ที่ป่วยอดแอด ทำอะไรไม่ไหว ช่วยตัวเองไม่ได้ เป็นภาระแก่สังคมและครอบครัว
- 2) แก่อย่างสง่า คือแม้จะอายุมากแล้ว แต่ยังมีสภาพดี มีสมรรถภาพทำงานได้ ช่วยตัวเองได้ ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยใคร มีประโยชน์ต่อสังคม

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2533:5-6) ได้กล่าวถึงภารกิจเชิงพัฒนาการในวัยชรา คือวัยสูงอายุว่า บุคคลในวัยนี้ คือผู้ที่มีอายุน้อยเกิน 60 ปี ขึ้นไป ควรจะมีบทบาทและภาระหน้าที่ดังต่อไปนี้

- สามารถเรียนรู้และปรับตัวเกี่ยวกับความเสื่อมโทรมทางด้านร่างกาย
- สามารถปรับตัวได้เกี่ยวกับการเกษียณอายุการทำงานประจำ ตลอดจนรายได้อาจต้องลดน้อยลงไปด้วย
- สามารถปรับตัวได้ถ้าเกิดการสูญเสียชีวิตของกลุ่มครอบครัวและตกเป็นหม้าย
- ควรมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีอายุรุ่นเดียวกันและความสนใจใกล้เคียงกัน เพราะจะช่วยทำให้จิตใจสบายไม่เหงาจนเกินไป
- มีการพบปะพูดคุยกับคนในวัยเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกันบ้างเป็นครั้งคราว
- สามารถกำหนดสถานที่อยู่อาศัยในสภาพที่ตนเองพอใจ ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีบ้านเป็นของตนเองหรือต้องอาศัยรวมกลุ่มกับลูกๆ หลานๆ หรือพักบ้านพักคนชรา

การเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ

ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 3 ด้านคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคมดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายดังนี้ คือ

1.1 ระบบหัวใจและการไหลเวียนของโลหิต หลอดเลือดจะมีการเปลี่ยนแปลง และส่วนประกอบทางเคมีของเส้นเลือดทำให้เส้นเลือดมีความยืดหยุ่นน้อย เลือดไปเลี้ยงอวัยวะต่างๆ น้อยลง โรคทางระบบที่พบบ่อยได้แก่ โรคหัวใจขาดเลือด โรคเส้นเลือดอุดตัน โรคความดันโลหิตสูง ซึ่งพบว่าเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตในผู้สูงอายุ

1.2 ระบบหายใจ กระดูกซี่โครงผู้สูงอายุเคลื่อนไหวได้ช้าลง เป็นผลให้การขยายตัวและการหดตัวของช่วงทรวงอกลดลง ความจุปอดลดลง มีอากาศค้างในปอดเพิ่มขึ้น ทำให้ได้รับออกซิเจนต่ำลง อัตราการหายใจช้า มีความรู้สึกเหมือนหายใจไม่อิ่ม จึงทำให้เกิดโรคปอดขึ้นได้ง่ายในวัยนี้

1.3 ระบบกระดูกและกล้ามเนื้อกระดูกจะบางลงและเปราะง่าย เมื่อประสบอุบัติเหตุเพียงเล็กน้อย กระดูกจะหักง่ายและหายช้า นอกจากนี้ข้อต่อกระดูกมี

การเสื่อมลงทำให้ปวดหลัง หลังโก่ง กล้ามเนื้อที่ทำหน้าที่ยืดเหยียดอ่อนแรงลง ทำให้การเคลื่อนไหวไม่คล่องตัว เกิดการปวดเจ็บบริเวณข้อต่างๆ

1.4 ระบบย่อยอาหาร ฟันของผู้สูงอายุหักโยกคลอนเจ็บปวด บางรายเหลือแต่เหงือก การเคี้ยวอาหารทำได้ไม่ดี ต่อม น้ำลายเล็กลง ผลิตน้ำลายได้น้อยลง ปลายประสาทสำหรับรับรสในลิ้นเสื่อมลง ทำให้รับประทานอาหารได้น้อย การดูดซึมไม่ดีทำให้ขาดสารอาหารวิตามินและเกลือแร่

1.5 ระบบผิวหนัง ผิวหนังจะขาดความตึงตัว เหี่ยวแห้งหย่อนยาน เนื่องจากจำนวนน้ำมันใต้ผิวหนังมีน้อยลง เลือดมาเลี้ยงผิวหนังน้อย

1.6 ระบบขับถ่าย ผู้สูงอายุจะมีการถ่ายปัสสาวะน้อยลง เนื่องจากกระเพาะปัสสาวะเล็กลง ผู้สูงอายุเพศชายอาจมีปัญหากลั้นปัสสาวะลำบาก เนื่องจากต่อมลูกหมากโต ท้องมักจะผูกเนื่องจากรับประทานอาหารไม่ได้สัดส่วน

1.7 ระบบประสาท ความสามารถในการทำงานของระบบประสาทลดลง การรับรู้ความรู้สึกจากประสาททั้ง 5 ลดลง การมองเห็นและการได้ยินเสื่อมลง

1.8 ระบบสืบพันธุ์ เพศหญิงเยื่อบุช่องคลอดบางลง ของเหลวที่ช่วยในการหล่อลื่นช่องคลอดลดน้อยลง ช่องคลอดแคบและหดรัด เมื่อมีเพศสัมพันธ์จึงเจ็บปวด เพศชายมีการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน แต่ปรากฏชัดกว่า ความสามารถทางเพศอาจลดลง ลูกอัณฑะเหี่ยวเล็กลง

1.9 ระบบต่อมต่างๆ จะเสื่อมลง ผิวหน้าแห้ง การปรับตัวของร่างกายไม่ดี ทำให้ทนต่อสภาพความเปลี่ยนแปลงของอากาศไม่ดี

1.10 ระบบการย่อยอาหาร ฟันหักเคี้ยวอาหารไม่ละเอียด น้ำย่อยในกระเพาะอาหารลดลง ทำให้อย่อยอาหารประเภทเนื้อสัตว์ไม่ดี เกิดท้องอืด การดูดซึมไม่ดี ภาวะการขาดสารอาหารมีมาก

1.11 ระบบประสาทเสื่อม สมองเสื่อม ความรู้สึก การรับรู้ ความรู้สึกช้าลง ความสัมพันธ์ระหว่างสมองและกล้ามเนื้อเสียไป การทรงตัวไม่ดี

2. การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและสังคม

เชียร์ศิริ วิวิธศิริ (2534:67-68) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า วัยชรามักเป็นวัยที่ถูกแยกออกจากสังคม อาจเป็นเพราะเกษียณอายุการทำงานแล้ว สุขภาพไม่ดี หูตึง เป็นต้น จึงมีชีวิตโดดเดี่ยว เป็นเหตุให้อารมณ์ไม่เบิกบาน อาจมีอาการเศร้า คนชรามักไม่ชอบของใหม่ นิยายห้าวโบราณแสดงออกมากขึ้น มีความสนใจในชีวิตใน

อดีต มักไม่ฟังความคิดเห็นของใคร อาจทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่ อารมณ์ห้วนไหว
ง่ายแบบเด็ก มีความวิตกกังวลในเรื่องร่างกาย การเจ็บป่วย การสูญเสียคนรัก กลัวตนเองจะ
ตาย นอกจากนี้แล้ว ศรีเรือน แก้วกังวาล (2530: 253-254) ยังได้กล่าวถึงเรื่องเดียว
กันนี้ว่า ความเสื่อมทางด้านอารมณ์และจิตใจมักเกิดควบคู่กับความเสื่อมโทรมทางร่างกาย
ความเสื่อมสมรรถภาพทางกายมักทำให้คนเรารู้สึกเป็นบุคคลที่ไร้ค่า ต้องพึ่งพาผู้อื่น คนชรา
มักมีอาการกังวล ใจร้อน และกระทบกระเทือนได้ง่าย เกิดความเหงา

2.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ผู้สูงอายุรู้สึกสูญเสียสถานภาพและบทบาททางสังคม เช่นการ
เปลี่ยนแปลงทางหน้าที่การงาน การสูญเสียบทบาทการเป็นผู้นำทางครอบครัว จากบทบาท
ที่เคยเป็นผู้นำเลี้ยงครอบครัวกลายเป็นผู้พึ่งพาอาศัย เป็นผู้รับมากกว่าผู้ให้ จึงรู้สึกสูญเสีย
อำนาจ หรือจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายนอก มีส่วนกระทบต่อผู้สูงอายุ เช่น
การถูกทอดทิ้ง เพราะบุตรหลานต้องประกอบอาชีพนอกบ้าน ไม่มีเวลาเอาใจใส่ดูแลผู้สูงอายุ
ได้อย่างเต็มที่ (สุริรา น้อยจันทร์, 2530:15) จึงเป็นเหตุให้ผู้สูงอายุต้องประสบปัญหา
ความว้าเหว่ รู้สึกว้าเหว่ ถูกทอดทิ้งหมดความหมาย

2.2 ปัญหาที่พบในผู้สูงอายุ

สุภัททา ปิณฑะแพทย์ (2527:127) ได้กล่าวถึงปัญหาที่พบ
ในผู้สูงอายุ มักประสบปัญหาต่างๆ ดังนี้

1) ปัญหาสุขภาพ เป็นผลจากการเสื่อมของสังขาร ทำให้ไม่
สามารถทำกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวันได้ตามปกติ ดังนั้น ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดจึงควรให้การ
เอาใจใส่ดูแล และควรได้รับการตรวจร่างกายจากแพทย์เป็นระยะๆ

2) ปัญหาสุขภาพจิต จากการเสื่อมทางระบบประสาทและ
อวัยวะต่างๆ ส่งผลกระทบต่อสติปัญญา ความจำ และอารมณ์ของผู้สูงอายุให้เปลี่ยน
แปลงไปในทางลบด้วย นอกจากนี้ ผู้สูงอายุมักจะรู้สึกอ้างว้างและถูกทอดทิ้ง หากไม่ได้
รับการเอาใจใส่ดูแลจากผู้ใกล้ชิด และอาจมีอาการนอนไม่หลับอีกด้วย

3) ปัญหาทางเศรษฐกิจ เป็นปัญหาที่สำคัญมากสำหรับผู้สูงอายุ
เพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะไม่ได้ประกอบอาชีพ จึงต้องพึ่งพาบุตรหลาน หากผู้สูงอายุ
ไม่ได้เก็บสะสมเงินไว้บ้างหรือไม่ได้รับการดูแลจากบุตรหลานเท่าที่ควรแล้ว ผู้สูงอายุอาจ
ประสบปัญหาในการดำรงชีวิตในปัจจุบันด้วย

4) ปัญหาเรื่องโภชนาการ เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการ
ดำรงชีวิต ผู้สูงอายุมักประสบปัญหาการไม่ได้รับสารอาหารที่ร่างกายต้องการอย่างเพียงพอ

เนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจทำให้ไม่มีเงินพอที่จะซื้ออาหารให้พอเพียงได้ และอีกสาเหตุประการหนึ่งคือ ความเสื่อมของสังขารทำให้ไม่มีความอยากที่จะรับประทานอาหาร

5) ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย ผู้สูงอายุมักช่วยตัวเองไม่ได้ จึงจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยบุตรหลานหรือผู้ใกล้ชิด การเลือกใช้ชีวิตในบ้านของตนเองหรือบ้านของบุตรหลานก็อาจก่อให้เกิดปัญหาได้เช่นกัน

นอกจากนี้ จากผลการสำรวจของสถาบันวิจัยสังคม พบว่าผู้สูงอายุมีปัญหาเรียงตามลำดับความสำคัญดังต่อไปนี้ คือ

- 1) ปัญหาทางเศรษฐกิจอันสืบเนื่องจากรายได้ไม่แน่นอน
- 2) ปัญหาสุขภาพอนามัยทรุดโทรม
- 3) ปัญหาขาดเพื่อนสนิท ทำให้รู้สึกโดดเดี่ยว
- 4) ปัญหาไม่รู้จะมีชีวิตอยู่ไปเพื่ออะไร
- 5) ปัญหาความสำคัญกับครอบครัว
- 6) ปัญหาเกี่ยวกับทรัพย์สินและอื่นๆ

ทฤษฎีว่าด้วยผู้สูงอายุ

1. ทฤษฎีทางด้านร่างกาย

1.1 ทฤษฎีทางชีววิทยา (Biological Theories) นักชีววิทยาหลายท่านได้อธิบายถึงกระบวนการทางชีววิทยา สรีรวิทยา และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างต่างๆ ในวัยผู้สูงอายุ ทฤษฎีมีหลายทฤษฎีย่อย ได้แก่

1) ทฤษฎีเซลล์ (Cell Theory) อธิบายว่า เซลล์บางชนิดมีการสร้างขึ้นใหม่ตลอดเวลา แต่ไม่อาจทำหน้าที่ได้มีประสิทธิภาพทัดเทียมกับเซลล์ที่ตายไปแล้ว เช่น เซลล์ผิวหนังชั้นบน (Epidermis) เซลล์บุผนังลำไส้ เซลล์ระบบไหลเวียนของเลือด เซลล์เหล่านี้ถูกกระทบกระทั่งจนทำให้เกิดการเสียดสีหรือระคายเคืองโดยสิ่งแวดล้อมได้ง่าย เชื่อว่าสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสารในเซลล์ถูกทำลาย ทำให้ความสามารถจัดส่งอาหารและออกซิเจนไปยังเนื้อเยื่อมีประสิทธิภาพลดลง

2) ทฤษฎีการถูกกำหนด (Programming Aging Theory) เชื่อว่ายีนส์ (Genes) เป็นตัวกำหนดการเปลี่ยนแปลงตลอดช่วงอายุของคน

3) ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางกาย (Somatic Mutation Theory) อธิบายว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในเซลล์ของ DNA ในระหว่างการแบ่งเซลล์ จึงทำให้การทำงานของเซลล์ลดประสิทธิภาพลง

4) ทฤษฎีโมเลกุล (Molecular Theory) อธิบายสาเหตุของการสูงอายุน่าเกิดจากการถ่ายทอด DNA ทำให้เซลล์ใหม่แตกต่างไปจากเดิม จึงทำหน้าที่เปลี่ยนไป

5) ทฤษฎีคอลลาเจน (Collagen Cross-Linkage) เชื่อว่าเป็นการเสื่อมของเนื้อเยื่อของอวัยวะต่างๆ ของผู้สูงอายุเกิดขึ้นจากการยึดเกาะกันแน่น ไม่ยอมคลายตัวของสารโปรตีน เช่น พวกลคอลลาเจน ทำให้เนื้อเยื่อต่างๆ ลดการย่อยและการขับถ่ายของเสียในร่างกาย ทำให้การทำงานของเซลล์ไม่สมดุล

6) ทฤษฎีอนุมูลอิสระ (Free Radical Theory) เชื่อว่าการเสื่อมของเซลล์ในร่างกาย เป็นผลจากการสะสมของสารประกอบทางเคมีไปทำให้ยีนส์เกิดความผิดปกติและทำให้คอลลาเจนและอีลาสติน ซึ่งมีโปรตีนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเนื้อเยื่อยึดเหนี่ยวมีรังควันต์เกิดขึ้นมากจนทำให้เสียความยืดหยุ่น เชื่อว่าการเสื่อมนี้จะลดลงด้วยสารที่มีคุณสมบัติคล้ายวิตามินอีและซี

7) ทฤษฎีความเสื่อมถอย (Wear and Tear Theory) เชื่อว่าเซลล์ทำงานมาเป็นเวลานาน คล้อยกลไกเครื่องยนต์ ย่อมสึกหรอหย่อนสมรรถภาพ ถ้าได้รับความกระทบกระเทือนจากภาวะใดก็ตาม จะทำให้เกิดความเสื่อมถอยของร่างกาย

8) ทฤษฎีทำลายตนเอง (Autoimmune Theory) เชื่อว่าความชราเกิดจากร่างกายสร้างภูมิคุ้มกันปกติน้อยลง พร้อมทั้งมีการสร้างภูมิคุ้มกันชนิดทำลายตัวเองมากขึ้น ซึ่งผลทำให้มีการต่อต้านตนเอง ทำลายเซลล์ของร่างกาย ทำให้เกิดการเจ็บป่วยได้ง่าย

1.2 ทฤษฎีทางสรีรวิทยา (Physical Theories) เชื่อว่าศูนย์ควบคุมความร้อนไฮโปทาลามัส (Hypothalamus) ซึ่งอยู่ในสมองทำหน้าที่ควบคุมการทำงานของต่อมไร้ท่อจะเปลี่ยนแปลงเสื่อมถอยเมื่ออายุมากขึ้น

สรุปได้ว่าทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในร่างกายของคนอย่างเป็นกระบวนการทางชีววิทยา และสรีรวิทยา โดยเริ่มขึ้นที่ละน้อยอย่างต่อเนื่อง ช้าหรือเร็วขึ้นกับแต่ละบุคคลในวัยสูงอายุ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมของร่างกาย ฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่บุคคลทั่วไปก่อนเข้าวัยสูงอายุและสูงอายุ ควรได้มีความรู้เกี่ยวกับลักษณะของผู้สูงอายุและปัญหาต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการรักษา

ความสมดุลทางชีวและสรีรภาพของร่างกายไว้ให้มากที่สุด อันเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันปัญหาด้านสุขภาพที่จะเกิดขึ้นทางร่างกาย

2. ทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychological Theories)

เชื่อว่าการเปลี่ยนบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้สูงอายุ เป็นการพัฒนาปรับตัวเกี่ยวกับสติปัญญา ความนึกคิด ความจำ ความรับรู้และแรงจูงใจ รวมทั้งสังคม ที่อยู่อาศัย แนวคิด 2 ทฤษฎีทางจิตวิทยา ได้แก่

2.1 ทฤษฎีความปราชเปรื่อง (Intelligence Theory) เชื่อว่าผู้สูงอายุที่ปราชเปรื่องและคงความเป็นปราชญ์อยู่ได้ ต้องมีความสนใจเรื่องราวต่างๆ มีการค้นคว้าพยายามเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา และผู้มีลักษณะเช่นนี้ต้องเป็นผู้มีสุขภาพดี มีเงินใช้สอย ไม่เดือดร้อนเป็นเครื่องเกื้อหนุน

2.2 ทฤษฎีบุคลิกภาพ (Personality Theory) เชื่อว่าผู้สูงอายุนั้นจะสุขหรือทุกข์ขึ้นอยู่กับภูมิหลังและการพัฒนาจิตใจ ถ้าผู้สูงอายุเติบโตมาด้วยความมั่นคงอบอุ่น มีความรักแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี มักจะเป็นผู้สูงอายุที่ค่อนข้างมีความสุข สามารถอยู่กับบุตรหลานหรือผู้อื่นได้โดยไม่มี ความเดือดร้อนใจ แต่ถ้าผู้สูงอายุที่เติบโตมาด้วยลักษณะที่ทำงานร่วมกับใครไม่ได้ จิตใจคับแคบ และมักรู้สึกว่าการทำคุณกับใครไม่ขึ้น มักจะเป็นผู้สูงอายุที่ไม่ค่อยมีความสุข ชีวิตเศร้าและเจียมเหงา (สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย, 2533: 6-8)

สรุป จากทฤษฎีทางจิตวิทยาดังกล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าสาเหตุต่างๆหลายประการ อาทิ ภูมิหลัง สภาพครอบครัว สิ่งแวดล้อม ตลอดจนตัวผู้สูงอายุ และปัญหาทางสุขภาพที่ทำให้ผู้สูงอายุมีบุคลิกภาพและความปราชเปรื่องเปลี่ยนแปลงไป จึงมีความจำเป็นที่ครอบครัว ลูกหลานหรือผู้ใกล้ชิด ผู้ให้การดูแลผู้สูงอายุ จะต้องเข้าใจและให้ความอบอุ่น ความรัก แบบถ้อยทีถ้อยอาศัย ผู้สูงอายุก็จะมีมีความสุข ชีวิตไม่เศร้าสร้อย

3. ทฤษฎีทางสังคมวิทยา (Sociology Theory)

3.1 ทฤษฎีกิจกรรมทางสังคม (Activity Theory) ให้ความสำคัญต่อกิจกรรมทางสังคมว่าเป็นหลักของชีวิตของบุคคล กล่าวคือ การปรับตัวของบุคคลมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับกิจกรรมทางสังคม ยิ่งมีกิจกรรมมากยิ่งขึ้นเท่าใด ก็จะปรับตัวได้มากขึ้นเท่านั้น ตามแนวคิดนี้บุคคลผู้ชราจะพยายามรักษาทัศนคติและกิจกรรมในวัยกลางคนไว้ให้ได้มากที่สุด และพยายามทดแทนกิจกรรมที่หายไปนั้นด้วยกิจกรรมใหม่ๆ

และทำนายได้ว่าบุคคลที่มีความกระตือรือร้นทางสังคม จะมีโมโนภาพแห่งตนในทางบวก มีส่วนร่วมในสังคม มีความพอใจในชีวิตและจะเป็นผู้ยอมรับความชราภาพเป็นอย่างดี เพราะฉะนั้น นักวิชาการ เช่น เบอร์เกส (Burgess) เป็นต้น จึงเสนอแนะว่าผู้ชราควรได้รับการจัดบทบาทใหม่ ๆ ซึ่งในปัจจุบันนี้ บุคคลในวัยชราจะอยู่ในสภาพไม่มีบทบาททางสังคม (Roleless) และสภาพการณ์เช่นนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากสังคมโดยส่วนรวมอีกด้วย เพราะฉะนั้นจึงน่าจะได้มีการปรับสถานการณ์นี้เสียใหม่เพื่อส่งเสริมบทบาทของผู้ชราให้มากยิ่งขึ้น (เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม, 2534 : 6-8)

3.2 ทฤษฎีถอยจากสังคม (Disengagement Theory) อธิบายว่า บุคคลจะลดบทบาททางสังคมลงไปตามอายุ ซึ่งจะอยู่ในลักษณะที่สมยอมทั้งสองฝ่าย คือฝ่ายตัวบุคคลและฝ่ายสังคม และผู้ชราจะพยายามลดความขัดแย้งจากสภาพโดยการยอมรับบทบาทของตนตามที่สังคมต้องการ กระบวนการถอยจากสังคมจะขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล แต่ตามแนวคิดนี้บุคคลจะค่อย ๆ ลดความผูกพันต่อสังคมลงเป็นลำดับ โดยที่ความตระหนักด้านอายุ ความคับแค้นของประสบการณ์ที่เพิ่มมากขึ้นและความสูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง เหตุของการถอยจากสังคมตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ก็คือผู้ล่วงสู่วัยชราจะค่อย ๆ ลดบทบาททางสังคมของตนและทำให้สูญเสียสภาพทางสังคม ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่า ทฤษฎีถอยจากสังคมได้รับการวิจารณ์ทั้งเชิงบวกและลบ แต่อย่างไรก็ตามมีผลงานวิจัยบางชิ้นที่สนับสนุนทฤษฎีนี้ เช่น พบว่าการถอยจากสังคมเกิดในผู้ชราบางช่วงอายุหรือบางพฤติกรรมเท่านั้น หรือผู้ชราจะมีการถอยจากบทบาทบางอย่างเท่านั้นที่ตนเองไม่พอใจ แต่ยังคงพอใจที่จะรักษาบทบาทอื่น ๆ ไว้ นอกจากนี้แล้วพบว่า ผู้ชราบางกลุ่มพอใจที่จะอยู่คนเดียว เพราะถือว่าเป็นประสบการณ์ที่ดี

สรุปได้ว่ามีทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุอยู่หลายทฤษฎีด้วยกัน ทั้งเชิงกายภาพ จิตใจและเชิงสังคม ที่ใช้ในการศึกษาผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีกิจกรรมทางสังคม สรุปได้ว่าผู้ชรายังคงมีความคล้ายกับบุคคลในวัยกลางคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการทางจิตใจและสังคม การลดบทบาทจึงเป็นการคัดค้านกับสิ่งที่ต้องการและจะพยายามต่อต้านหรือหาทางอื่น ๆ มาแทนบทบาทที่สูญเสียไป ส่วนทฤษฎีทางสังคมนั้น กระบวนการลดบทบาททางสังคมเป็นกระบวนการที่เป็นที่ยอมรับจากตัวบุคคล คือผู้ชรา ซึ่งอธิบายได้ว่าเกิดกระบวนการภายในตัวผู้ชราเอง ซึ่งได้แก่มีความต้องการที่จะสนใจตัวเองมากขึ้น จึงเป็นส่วนช่วยทำให้เต็มใจที่จะลดบทบาททางสังคมลง ช่วยทำให้เกิดความสมดุลระหว่างตัวของบุคคลกับสังคมด้วย และเป็นผลให้ความคับข้องใจที่เกิดขึ้นมีน้อยลง อย่างไรก็ตาม ในการถอยจากสังคมของผู้ชรา นั้น พบว่ามีความแตกต่างกันระหว่าง

บุคคลซึ่งก็เป็นไปได้ตามแนวคิดข้างต้นว่า กระบวนการภายในตัวบุคคลที่มีไม่เท่ากัน เป็นเหตุให้มีพฤติกรรมถอยจากสังคมไม่เท่ากัน

ความต้องการของผู้สูงอายุ

ความต้องการของผู้สูงอายุไม่ได้มีความแตกต่างไปจากความต้องการพื้นฐานของบุคคลโดยทั่วไปนัก ผู้สูงอายุต้องการปัจจัยจำเป็นพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตเช่นบุคคลทั่วไป และยังต้องการการได้รับการยอมรับ การดูแล และความสุขทางใจเพิ่มขึ้นอีกด้วยทั่วไปจะแบ่งความต้องการของผู้สูงอายุออกเป็นประเภทใหญ่ๆ คือ (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2534:24-26)

1. ความต้องการทางกายและจิตใจ (Physical and Psychological Needs)
2. ความต้องการทางสังคม (Social Needs)
3. ความต้องการทางเศรษฐกิจ (Economical Needs)

ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความต้องการทางกายและจิตใจ เป็นความต้องการด้านพื้นฐานที่สุด เป็นสิ่งที่มองไม่เห็น สัมผัสไม่ได้แต่รู้สึกได้ ความต้องการเหล่านี้ได้แก่ ความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย (Security Needs) ความต้องการได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition Needs) ซึ่งเป็นความต้องการที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นสมาชิกของสังคม กลุ่ม และครอบครัว ความต้องการมีโอกาสดำรงหน้า (Opportunity Needs) โดยเฉพาะในเรื่องความสำเร็จของการทำงานในบั้นปลายชีวิต

ในด้านที่อยู่อาศัยนั้นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตมนุษย์ เพราะเป็นสิ่งที่ธรรมชาติของร่างกายต้องการ เพื่อเสริมสร้างร่างกายให้ดำรงอยู่ได้ ความต้องการด้านนี้ได้แก่ ความต้องการทางด้านปัจจัย 4 ประการ ได้แก่อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และการรักษาพยาบาล ในเรื่องของอาหารนั้นผู้สูงอายุต้องการอาหารและน้ำที่เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงต่างๆของร่างกาย อาหารของผู้สูงอายุควรเป็นอาหารที่สามารถขดเคี้ยว ความเสื่อมถอยของสภาพร่างกายได้ และง่ายต่อการบริโภคเช่นเดียวกับเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ซึ่งแต่ละปี พบว่ามีผู้สูงอายุต้องเสียชีวิตลงเนื่องจากการขาดแคลนเครื่องนุ่งห่มเป็นจำนวนไม่น้อย ส่วนความต้องการทางจิตใจแม้จะเป็นปัญหาที่ไม่รุนแรงนัก แต่ผู้สูงอายุก็มักจะมีความรู้สึกวิตกกังวลหวาดกลัว โดยเฉพาะเกิดความรู้สึกไม่มั่นคง ดังนั้น

ความต้องการด้านที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย จึงเป็นการสร้างความมั่นคงทางจิตใจได้อย่างหนึ่ง ในเรื่องการรักษาพยาบาลนั้น จากการศึกษาของ ฟิรลิตซ์ คำนวณศิลป์ และคณะ (2532) พบว่า 25 เปอร์เซ็นต์ของคนชรา ต้องการให้รัฐจัดบริการทางการแพทย์ การพยาบาลหรือการรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ให้คนชราโดยเฉพาะ และคนชราต้องการให้บริการนี้มีแพร่หลายโดยทั่วไป โดยมีต้องเสียค่ารักษาหรือบริการอย่างใด ซึ่งจะเห็นว่าความต้องการทางกายและจิตใจที่สำคัญ คือความต้องการให้มีสุขภาพกายและจิตที่ดี ผู้สูงอายุส่วนมากมักจะประสบปัญหาด้านความเจ็บป่วยและความไม่สมบูรณ์ของสุขภาพ การศึกษาเกี่ยวกับภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่าร้อยละ 40.9 ร้อยละ 31.2 และ ร้อยละ 3.6 ของผู้สูงอายुरายงานว่าตนมีสุขภาพที่ไม่ดีหรือต้องการดูแลรักษา ในด้านสุขภาพ จิตนั้นคนเราสามารถป้องกันตนเองจากการเจ็บป่วยทางจิตได้ง่ายกว่าทางกาย ผู้สูงอายุ มีความต้องการที่จะได้รับการเตรียมตน ได้รับการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ต้องการความรู้และคำแนะนำในการปรับตัวและการดำรงชีวิตตามสภาพการสูงอายุ รวมทั้งการพัฒนาทางด้านจิตใจ

2. ความต้องการทางสังคม เป็นความต้องการที่เกี่ยวข้องกับความ ต้องการด้านจิตใจเป็นอย่างมาก บางครั้งจะแยกออกจากกันไม่ได้ ลักษณะทางสังคมได้ แก่ ความยกย่องนับถือ (Sense of Recognition) ความสำคัญ (Sense of Importance) ความเป็นเจ้าของ (Sense of Belonging) ความมีโอกาสนในการทำสิ่งที่ปรารถนา (Sense of Importance) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้ทัศนคติและค่านิยมที่มีต่อคนสูงอายุ เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ลดน้อยลง เช่นการเคารพนับถือ การดูแลและการยกย่องใน ด้านต่างๆ ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่ “เคยให้” ผู้อื่นมาตลอด ให้ความรักแก่บุตรหลาน ให้คำแนะนำปรึกษา ให้การเลี้ยงดู ซึ่งเป็นสิ่งที่ตนเองภาคภูมิใจ ดังนั้น จึงต้องการให้ ผู้อื่นเห็นความสำคัญและยกย่องตนเองดังที่เคยมีมา ความต้องการเหล่านี้หากได้รับการ ตอบสนองก็จะทำให้ผู้สูงอายุมีความสดชื่น รู้สึกตนเองมีคุณค่าและส่งผลถึงความสุขทาง ด้านร่างกายและจิตใจ

3. ความต้องการทางเศรษฐกิจ ในภาพของการดิ้นรนทางเศรษฐกิจเช่น ในปัจจุบัน ประชาชนบางกลุ่มไม่สามารถจะดูแลผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึง ผู้สูงอายุต้องการ ได้รับการช่วยเหลือทางการเงินจากบุตรหลานของตน เพื่อสะสมไว้ใช้จ่ายในสภาวะ ที่ตนเองเจ็บป่วย ผู้สูงอายุต้องการให้รัฐช่วยในการจัดหาอาชีพให้ เพื่อเป็นการเพิ่มพูน รายได้ ซึ่งความต้องการดังกล่าวนี้จะเห็นว่า นอกจากผู้สูงอายุไม่ได้คิดที่จะเป็น เพียงผู้คอยรับความช่วยเหลือจากครอบครัวและผู้อื่นแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังมี

ต้องการที่จะเป็นผู้มีบทบาททางเศรษฐกิจอีกด้วย นอกจากนั้นจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ ความต้องการที่จะช่วยตนเอง เพื่อให้พ้นจากสภาวะความบีบคั้นทางเศรษฐกิจดังที่กล่าวข้างต้น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมนี้ ไม่ได้มีผลกระทบต่อผู้สูงอายุ โดยเท่าเทียมกัน ผู้สูงอายุบางกลุ่มจะปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ดีกว่าและง่ายกว่า ผู้สูงอายุบางพวกที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจำนวนหนึ่ง อาจจะปรับตัวได้ดีเพราะมีเงินทองพอใช้ มีลูกหลานบริวารคอยเอาใจ หรือถ้าประสบปัญหาช่องว่างระหว่างวัยก็มีเงินพอที่จะแก้ไขสถานการณ์และเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจะไม่ประสบปัญหาทั้งหมด ยังมีผู้สูงอายุอีกจำนวนหนึ่งที่มีปัญหาในการดำเนินชีวิตบางประการ เช่นเดียวกับผู้สูงอายุจำนวนมากที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี มักประสบปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม อารมณ์ และจิตใจ กลุ่มผู้สูงอายุเหล่านี้ เป็นกลุ่มที่จะต้องให้ความสนใจดูแลเป็นพิเศษ เพื่อเป็นการตอบแทนที่เขาเหล่านี้ได้เป็นพลเมืองที่มีคุณค่าและเคยทำประโยชน์ให้กับประเทศชาติมาก่อน การดูแลผู้สูงอายุนั้น จะออกมาในรูปของบริการต่างๆ ที่จัดขึ้นโดยรัฐและเอกชน ที่รู้จักกันในชื่อของ “บริการสวัสดิการทางสังคม” (Social Welfare Services)

ทฤษฎีแรงจูงใจของเฮิร์ชเบิร์ก (Herzberg's Two Factor Theory)

เฮิร์ชเบิร์ก และคนอื่นๆ (Herzberg and other, 1959:71-79) ได้ทำการวิจัยเพื่อพิสูจน์ทฤษฎีที่ว่ามนุษย์มีความปรารถนา 2 ประการคือ ความปรารถนาที่จะขจัดทุกข์ทางร่างกายทั้งหลายให้หมดไป เช่นความหิว ความเดือดร้อนทางสุขภาพ และความทารุณของดินฟ้าอากาศ ความปรารถนาในเรื่องความสุขทางใจ เช่นความภาคภูมิใจในความสำเร็จของงาน การเป็นที่นับถือยอมรับของคนทั่วไป ชีวิตที่เจริญก้าวหน้า เป็นต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มประชากรคือนักวิศวกรและนักบัญชีของบริษัทแห่งหนึ่งที่เมืองพิทส์เบิร์กจำนวน 200 คน ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในงานและองค์ประกอบที่ช่วยให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานนั้น มีลักษณะสัมพันธ์กับเรื่องของงานโดยตรง เรียกว่า “ปัจจัยจูงใจ” (Motivation Factor) ส่วนองค์ประกอบที่นำมาซึ่งความพอใจในงานและมีหน้าที่ป้องกันหรือคำจูนไม่ให้คนท้อถอย ไม่อยากทำงานเรียกว่า “ปัจจัยคำจูน” (Hygiene Factor) (Herzberg, 1959:114-115. อ้างอิงมาจาก กอบเกียรติ สง่างเคราะห, 2539:33-35) สรุปได้ดังนี้

ปัจจัยจูงใจ (Motivation Factors) หมายถึงองค์ประกอบที่ช่วยเสริมสร้างให้ผู้ปฏิบัติงานมีทัศนคติต่องานทางด้านบวกเป็นตัวกระตุ้นบุคคลปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับเนื้อหาของงานโดยตรง มี 5 ประการ คือ

1. ความสำเร็จของงาน (Achievement) หมายถึงการที่บุคคลสามารถทำงานได้เสร็จสิ้น และประสบผลสำเร็จอย่างดี ความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ การรู้จักป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น ครั้นผลงานสำเร็จจึงเกิดรู้สึกพอใจและปลื้มใจในผลสำเร็จของงานนั้นอย่างยิ่ง

2. การได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition) หมายถึงการได้รับการยอมรับนับถือ ไม่ว่าจะผู้บังคับบัญชา เพื่อนผู้มาขอคำปรึกษา หรือจากบุคคลในหน่วยงาน การยอมรับนี้อาจเป็นการยกย่องชมเชย แสดงความยินดี การให้กำลังใจหรือการแสดงออกอื่นใดที่สื่อให้เห็นถึงการยอมรับนับถือในความสามารถ เมื่อได้ทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งบรรลุผลสำเร็จ การยอมรับนับถือจะแฝงอยู่กับความสำเร็จในงานด้วย

3. ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ (The Work Itself) หมายถึงงานที่น่าสนใจ งานที่ต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างความท้าทายให้ต้องลงมือทำ

4. ความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึงความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบใหม่ๆ และมีอำนาจในการรับผิดชอบอย่างเต็มที่ ไม่มีการตรวจหรือควบคุมอย่างใกล้ชิด

5. ความก้าวหน้า (Advancement) หมายถึงการได้รับเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นของบุคคลในองค์การ การมีโอกาสได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมหรือการได้รับการฝึกอบรม

ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) หมายถึงองค์ประกอบที่ช่วยไม่ให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน หรือทำให้แรงจูงใจในการทำงานของบุคคลมีอยู่ตลอดเวลา แต่ไม่มีผลทำให้เกิดทัศนคติในการทำงานทางด้านบวกหรือเกิดแรงจูงใจในการทำงาน เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของงาน มี 9 ประการคือ

1. เงินเดือน (Salary) เงินเดือนและการเลื่อนขึ้นเงินเดือนในหน่วยงานนั้น เป็นที่พอใจของบุคลากรที่ทำงาน

2. ความก้าวหน้า (Advancement) หมายถึงการที่บุคคลได้รับการแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งในหน่วยงาน และสถานการณ์ที่บุคคลสามารถได้รับความก้าวหน้าในทักษะวิชาชีพ

3. ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน (Inter Personal Relations with Subordinate Peers) หมายถึงการติดต่อไม่ว่าจะเป็น กิริยาหรือวาจาที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดีต่อกัน สามารถทำงานร่วมกัน มีความเข้าใจซึ่งกันและกันอย่างดี

4. สถานะของอาชีพ (Status) หมายถึงอาชีพนั้นเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคม มีเกียรติมีศักดิ์ศรี

5. นโยบายและการบริหารงาน (Company Policy and Administration) หมายถึงการจัดการและการบริหารงานขององค์กรและการติดต่อสื่อสารภายในองค์กร

6. สภาพการทำงาน (Working Conditions) หมายถึงสภาพทางกายภาพของงาน เช่นแสง เสียง อากาศ ชั่วโมงการทำงาน รวมทั้งลักษณะสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เช่น อุปกรณ์หรือเครื่องมือต่างๆ

7. ความเป็นอยู่ส่วนตัว (Personal Life) หมายถึงความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีอันเป็นผลที่ได้รับจากงานในหน้าที่ของเขา เช่น การที่บุคคลต้องถูกย้ายไปทำงานในที่แห่งใหม่

8. ความมั่นคงในงาน (Security) หมายถึงความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความมั่นคงในการทำงาน ความยั่งยืนของอาชีพหรือความมั่นคงขององค์กร

9. วิธีการปกครองบังคับบัญชา (Supervision Technical) หมายถึงความสามารถของผู้บังคับบัญชาในการดำเนินงาน หรือความยุติธรรมในการบริหาร

ทฤษฎีของเฮร์ซเบอร์ก สรุปได้ว่า ปัจจัยจูงใจเป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับความต้องการในระดับสูง มีผลต่อการทำให้บุคคลปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจเพื่อให้องค์กรนั้นมีประสิทธิภาพ จัดว่าเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ส่วนปัจจัยต่ำจูงใจเป็นเพียงความต้องการขั้นพื้นฐาน ไม่มีผลต่อการจูงใจ แต่จะเป็นข้อกำหนดเบื้องต้นเพื่อไม่ให้บุคคลในองค์กรนั้นเกิดความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน

บริการสำหรับผู้สูงอายุของหน่วยงานของรัฐและเอกชน

ในอดีตที่ผ่านมา การดูแลผู้สูงอายุมักเป็นหน้าที่โดยตรงของบุตรหลาน เครือญาติหรือบุคคลในครอบครัว แต่สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเริ่มเปลี่ยนแปลงไป จากสังคมที่มีความเรียบง่ายก็กลับกลายเป็นสังคมที่ซับซ้อนขึ้น ส่งผลโดยตรงต่อวิถีชีวิต

ของคนในสังคม ภาระหน้าที่การดูแลผู้สูงอายุจึงมักถูกบุคคลในครอบครัวมองข้ามไป จึงกลายเป็นภาระหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่ให้ความสำคัญในเรื่องนี้เป็นผู้ดำเนินการ

1. แนวความคิดพื้นฐานในการจัดบริการสำหรับผู้สูงอายุของหน่วยงานของรัฐและเอกชน ในการจัดบริการสำหรับผู้สูงอายุนั้น มีแนวคิดพื้นฐานในการจัดดังนี้ (ไสว พรหมณี, 2538:17-18)

1.1 ผู้สูงอายุได้ทำประโยชน์แก่สังคมในฐานะ “ผู้ให้” มามากกว่าครึ่งชีวิตแล้ว จึงควรได้รับผลตอบแทนในฐานะเป็น “ผู้รับ” จากสังคม ในด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา ความมั่นคงทางรายได้ สังคม วัฒนธรรมและสวัสดิการสังคม

1.2 โดยเฉพาะประสบการณ์ที่ควรนำมาใช้เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้อีกมาก และการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีบทบาทและส่วนร่วมในสังคม จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวให้เข้ากับเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ได้ด้วย

1.3 ผู้สูงอายุสามารถเตรียมตัวที่จะใช้ชีวิตในวัยสูงอายุอย่างมีคุณภาพได้เพียงใด ขึ้นอยู่กับกระบวนการอันต่อเนื่องมาแต่วัยเด็ก ในการพัฒนาความพร้อมด้านต่างๆ เช่น สุขภาพทางกายและทางจิต การศึกษา การประกอบอาชีพ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในสังคมของแต่ละบุคคล

1.4 ผู้สูงอายุควรจะได้อยู่กับครอบครัวอย่างอบอุ่น ได้รับการเคารพ นับถือและการดูแลอย่างเอาใจใส่จากบุตรหลาน และควรลดความสำคัญในบทบาทของผู้หารายได้มาเลี้ยงครอบครัวลง

1.5 ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และไม่ได้รับการคุ้มครองจากครอบครัว ไม่ว่าจะด้วยเหตุใดก็ตาม ควรได้รับการปกป้องดูแลจากสังคม

1.6 ผู้สูงอายุควรได้รับข่าวสาร ข้อมูล รวมทั้งวิธีการดูแลรักษาสุขภาพของตนเองเมื่อเจ็บป่วย ควรได้รับการดูแลรักษาพยาบาล และควรได้รับข่าวสารที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ ได้

2. บริการสำหรับผู้สูงอายุหน่วยงานของรัฐ ปัจจุบันบริการสำหรับผู้สูงอายุของหน่วยงานของรัฐได้ดำเนินไปในรูปแบบต่างๆ ซึ่งสามารถจำแนกเป็นด้านต่างๆ ได้ 4 ด้าน คือ การบริการด้านสุขภาพ การบริการด้านสวัสดิการสังคม การบริการด้านการศึกษา และการบริการด้านรายได้และการมีงานทำ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การบริการด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ ดำเนินการโดยกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเป็นหน่วยงานหลัก รับผิดชอบในการรักษาสุขภาพผู้สูงอายุทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งดำเนินงานในรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ การป้องกัน

และรักษาโรคแก่ผู้สูงอายุ การส่งเสริมกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ การจัดตั้งคลินิกผู้สูงอายุ จัดให้บริการผู้สูงอายุถึงที่บ้าน (Home Health Care) จัดทำบัตรผู้สูงอายุเพื่อรับบริการ ตรวจรักษาฟรี ลักษณะการให้บริการด้านสุขภาพนี้จะเป็นการให้บริการที่ครอบคลุมทั้ง ด้านการรักษา ป้องกัน และฟื้นฟูสภาพของผู้ป่วยอย่างครบถ้วน

2.2 การบริการด้านสวัสดิการสังคม เป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างความสมบูรณ์ในด้านปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ผู้สูงอายุมีชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งกรมประชาสงเคราะห์เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการในด้านนี้ บริการด้านนี้ จะจัดอยู่ในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

1) สถานสงเคราะห์คนชรา เป็นบริการสำหรับผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย ทั้งในรูปของหอพัก และให้ผู้สูงอายุปลูกบ้านบนที่ดินของสถานสงเคราะห์ตามแบบที่กำหนด ซึ่งมีทั้งบริการแบบไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายและผู้สูงอายุต้องเสียค่าใช้จ่ายเอง และในสถานสงเคราะห์จะมีบริการรักษาพยาบาล นันทนาการ ศาสนา และสถานสงเคราะห์รวมอยู่ด้วย

2) ศูนย์บริการผู้สูงอายุ เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นในสถานสงเคราะห์คนชรา โดยให้บริการแก่ผู้สูงอายุที่มีที่พักอาศัยอยู่ใกล้กับสถานสงเคราะห์คนชรา เพื่อมาใช้บริการร่วมกับผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์ในด้านต่างๆ เช่น การรักษาพยาบาล อาชีวบำบัด กายภาพบำบัด นันทนาการ ศาสนา และการสังคมสงเคราะห์ นอกจากนี้ยังจัดหน่วยเคลื่อนที่ออกเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุที่มีที่พักอาศัยอยู่ไกลเคียงกับศูนย์อีกด้วย

3) ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ เป็นหน่วยงานที่ให้บริการผู้สูงอายุทางด้านการแพทย์ นันทนาการ อาชีพ การสังคมสงเคราะห์ และด้านอื่นๆให้กับผู้สูงอายุ อีกทั้งยังมีบริการที่พักชั่วคราวให้กับผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาทางด้านร่างกายหรือจิตใจ และผู้สูงอายุต่างจังหวัดที่เดินทางเข้ามาทำธุระในกรุงเทพฯ นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์กลางทางด้านข่าวสาร วิชาการต่างๆให้กับผู้เกี่ยวข้องอีกด้วย

4) กองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุและครอบครัวในชุมชน ให้บริการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่อาศัยในหมู่บ้านที่มีการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เป็นผู้ที่ถูกทอดทิ้ง ขาดผู้อุปการะ ครอบครัวมีฐานะยากจน ไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ โดยจ่ายเงินเบี้ยเลี้ยงยังชีพให้รายละ 200 บาทต่อเดือน จนกว่าจะถึงแก่กรรม

2.3 การบริการด้านการงานและรายได้ เป็นบริการที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีรายได้และประกอบอาชีพตามกำลังความสามารถของตน และถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้ และความชำนาญด้านอาชีพของตนให้กับคนรุ่นหลังต่อไป ซึ่งมีหลายหน่วยงาน

ที่รับผิดชอบงานด้านนี้ เช่น กรมประชาสงเคราะห์จัดตั้งกองทุน และจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุที่ยากจน การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำ การลดหย่อนภาษีเงินได้สำหรับบุคคลที่อุปการะผู้สูงอายุ การฝึกอบรมและแนะแนวอาชีพให้กับผู้สูงอายุที่ยังมีกำลัง สามารถทำงานโดยเฉพาะอาชีพหัตถกรรมและอุตสาหกรรมในครัวเรือน โดยเน้นในท้องถิ่นชนบท การรวมกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความชำนาญในสาขาอาชีพต่างๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และช่วยเหลือสังคม การจัดตั้งศูนย์บริการจัดหางานให้ผู้สูงอายุ โดยสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย เป็นต้น

2.4 การบริการด้านสังคม การศึกษา วัฒนธรรมและจิตใจ บริการด้านนี้นับเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ เพราะการศึกษาจะช่วยเตรียมความพร้อมแก่ผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข และยังช่วยให้ผู้สูงอายุมีความทันสมัยอยู่เสมอ ซึ่งกรมการศึกษานอกโรงเรียนและหน่วยงานต่างๆ ของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานดำเนินการจัดบริการการศึกษานอกโรงเรียน (Nonformal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) ให้กับผู้สูงอายุในเนื้อหาเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัย การประกอบอาชีพ การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ความสำคัญและบทบาทของสมาชิกในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน การส่งเสริม-เผยแพร่ วัฒนธรรม ตลอดจนกิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น

3. บริการสำหรับผู้สูงอายุของหน่วยงานเอกชน มีองค์กรเอกชนหลายองค์กรได้เข้ามามีบทบาทให้บริการและจัดกิจกรรมแก่ผู้สูงอายุ โดยดำเนินงานในรูปของชุมชน มูลนิธิ และสมาคมต่างๆ ซึ่งองค์กรเหล่านี้ให้บริการในลักษณะที่เป็นสาธารณกุศล ลักษณะการให้บริการและหน่วยงานที่ให้บริการจำแนกได้ดังนี้ คือ (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2534:128-131)

3.1 บริการด้านที่อยู่อาศัยและบริการพื้นฐาน เป็นสถานสงเคราะห์เอกชนที่ให้บริการด้านที่พักอาศัย และมีอาหารให้ตามวัยอย่างเหมาะสม โดยผู้เข้าอาศัยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด สถานสงเคราะห์ในลักษณะนี้ เช่น มูลนิธิวัยวัฒนาवास มูลนิธิธารานุเคราะห์ (สถานที่พักฟื้นคนชรารับบางเขน) มูลนิธิมิตรภาพสงเคราะห์ (สถานพักฟื้นคนชราปทุมธานี) เป็นต้น

3.2 บริการด้านการแพทย์ ส่วนใหญ่จะจัดรวมอยู่ในบริการของสถานสงเคราะห์ต่างๆ ซึ่งมีทั้งการป้องกันและการรักษาโรค หากมีการเจ็บป่วยหนักก็จะนำส่งโรงพยาบาล ซึ่งโดยทั่วไปจะส่งโรงพยาบาลที่อยู่ในความอุปถัมภ์ของมูลนิธิ หรือ

โรงพยาบาลที่มีความตกลงร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีบริการสำหรับผู้สูงอายุทั่วไป โดยโรงพยาบาลเอกชนหลายแห่งได้เปิดคลินิกผู้สูงอายุโดยเฉพาะอีกด้วย

3.3 บริการนันทนาการ เป็นบริการเกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการต่างๆ เช่น การจัดที่อ่านหนังสือ กีฬาในร่ม การเดินร่ำ กิจกรรมบันเทิง เป็นต้น

3.4 บริการทางด้านศาสนา เป็นบริการที่จัดให้มีการประกอบกิจกรรมทางศาสนาต่างๆ การฝึกสมาธิ เป็นต้น

3.5 สมาคมและชมรมผู้สูงอายุต่างๆ เป็นลักษณะการจัดบริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีการรวมตัวกันเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ปัจจุบันมีชมรมผู้สูงอายุจำนวนมากกระจายอยู่ตามจังหวัดต่างๆในประเทศไทย ซึ่งจะให้บริการต่างๆแก่ผู้สูงอายุ เช่น การจัดกิจกรรมนันทนาการ การตรวจสอบสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพ เป็นต้น

3.6 สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เป็นการรวมตัวกันของชมรมผู้สูงอายุ หน่วยงานที่ดำเนินงานเพื่อสูงอายุและทำงานด้านผู้สูงอายุ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการดำเนินงานต่างๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุ ทั้งทางด้านวิชาการและปฏิบัติการ ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ดำเนินงานเพื่อผู้สูงอายุ และที่ทำงานด้านผู้สูงอายุทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนเสนอแนวความคิดและนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุแก่รัฐบาล ทั้งนี้จะไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองใดๆ ทั้งสิ้น

3.7 ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ถือเป็นองค์กรเอกชนในหมู่บ้าน ซึ่งได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากกรมประชาสงเคราะห์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดระบบสวัสดิการในชุมชนเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และกระจายบริการทางสังคมไปสู่ประชาชนได้รวดเร็วยิ่งขึ้น กรมประชาสงเคราะห์ (ภควัตร คำพวง, 2541:26 อ้างจาก กรมประชาสงเคราะห์, 2538:42) ซึ่งการให้การสงเคราะห์ผู้สูงอายุก็เป็นกิจกรรมหนึ่งของศูนย์ฯ

ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการ

ในปัจจุบัน คนไทยอายุยืนยาวขึ้น และในอนาคตก็จะมีคนยืนยาวขึ้นไปอีก ทำให้ผู้สูงอายุมีจำนวนมากขึ้น ดังนั้นจึงควรมีการรวมกลุ่มผู้สูงอายุขึ้นเป็นชมรมผู้สูงอายุ โดยจุดประสงค์หลักในการพัฒนาตัวผู้สูงอายุเองและพัฒนาสังคมท้องถิ่นเป็นสำคัญ และ

มุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชมรม การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้สูงอายุมีการพบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านสุขภาพอนามัยทั้งร่างกายและจิตใจ
2. เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสดำเนินการในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม
3. เพื่อร่วมกันแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับอาชีพ การพัฒนาตนเอง การส่งเสริมสุขภาพและการถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนรุ่นหลัง
4. เพื่อให้มีการออกกำลังกายที่ถูกต้องร่วมกัน และให้ความรู้ในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพอนามัย

สำหรับในจังหวัดสมุทรปราการนั้น มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุกันอย่างแพร่หลาย โดยหน่วยงานหลักที่ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมของชมรม เช่น หน่วยงานสาธารณสุขต่างๆ หน่วยงานของกรมประชาสัมพันธ์ รวมไปถึงองค์กรเอกชนต่างๆ เป็นต้น ชมรมผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการ อาทิ เช่น

1. ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการ
2. ชมรมผู้สูงอายุเคหะเมืองใหม่บางพลี

ซึ่งเป็นชมรมที่มีสมาชิกจำนวนมาก มีการก่อตั้งมาเป็นเวลานานและมีระดับเศรษฐกิจและสังคมที่หลากหลาย รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. *ชมรมผู้สูงอายุเคหะเมืองใหม่บางพลี* เป็นชมรมที่เกิดจากการรวมตัวของผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เพื่อให้สมาชิกได้มีโอกาสพบปะพูดคุยซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในยามเดือดร้อน การดำเนินการของชมรมนั้น จะเป็นกิจกรรมที่ควบคู่ไปกับการให้บริการของชมรมดังนี้

- 1.1 จัดทัศนศึกษานอกสถานที่
- 1.2 การทำบุญ-ไหว้พระ และประกอบศาสนกิจต่างๆในวันสำคัญทางศาสนา
- 1.3 จัดบริการตรวจโรคแก่สมาชิก
- 1.4 จัดกระเช้าไปเยี่ยมผู้ป่วยที่ไม่สบาย
- 1.5 จัดพวงหรีดไปเคารพศพสมาชิกที่ถึงแก่กรรม

2. ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการ (ในเขตเทศบาลเมือง) ตั้งอยู่บริเวณศาลากลางจังหวัดสมุทรปราการ เป็นชมรมที่ได้รับการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมโดยประชาสงเคราะห์จังหวัดสมุทรปราการ โดยแนะนำให้ผู้เข้าร่วมมาจัดกิจกรรมต่างๆร่วมกัน อันเป็นการส่งเสริมสุขภาพและจิตใจของผู้สูงอายุ ซึ่งชมรมมีการดำเนินกิจกรรมดังนี้

- 2.1 มีการจัดกิจกรรมออกกำลังกายเพื่อสุขภาพเป็นบางครั้ง
- 2.2 จัดทัศนศึกษานอกสถานที่
- 2.3 การทำบุญ-ไหว้พระ และประกอบศาสนกิจต่างๆในวันสำคัญทางศาสนา
- 2.4 ส่งเสริมการเล่นกีฬาในร่ม เช่น เปตอง เป็นต้น
- 2.5 จัดบริการตรวจโรคแก่สมาชิก
- 2.6 จัดกระเช้าไปเยี่ยมผู้ป่วย
- 2.7 จัดพวงหรีดไปเคารพศพสมาชิกที่ถึงแก่กรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากงานวิจัยด้านการทำงานของผู้สูงอายุมีอยู่น้อยมาก ผู้วิจัยจึงนำเสนองานวิจัยเกี่ยวกับความต้องการของผู้สูงอายุ ดังต่อไปนี้

บรรลุ ศิริพานิช และคนอื่นๆ (2525:7) ได้ศึกษาระบาดวิทยาของคนพิการและผู้สูงอายุในประเทศไทย ปี 2525 โดยวิธีสุ่มสำรวจ 20 อำเภอทั่วประเทศ ผลการศึกษาพบว่า 54 เปอร์เซ็นต์ของผู้สูงอายุยังอยู่กับคู่สมรส 62 เปอร์เซ็นต์ของผู้สูงอายุชาย และ 54 เปอร์เซ็นต์ของผู้สูงอายุหญิงตอบว่ามีสุขภาพดี 93 เปอร์เซ็นต์กล่าวว่าได้รับความเคารพนับถือจากบุคคลแวดล้อม 85 เปอร์เซ็นต์ของผู้สูงอายุชาย และ 78 เปอร์เซ็นต์ของผู้สูงอายุหญิงเห็นว่าได้ทำประโยชน์ให้แก่สังคม 58 เปอร์เซ็นต์ของผู้สูงอายุทั่วประเทศพึงพาอาศัยอยู่กับญาติ และ 40 เปอร์เซ็นต์เห็นว่าตนเองสามารถพึ่งพาตนเองได้

นิสา ชูโต (2525:107-108) ได้ศึกษาลักษณะทางสังคมและโครงสร้างทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะของครอบครัว การดำเนินกิจวัตรประจำวัน การทำงาน การพักผ่อน หย่อนใจ การร่วมกิจกรรมต่างๆ ทางสังคม และปัญหาที่ประสบอยู่ของผู้สูงอายุไทย

(อายุ 60 ปีขึ้นไป) จำนวน 1,000 คน โดยสุ่มตัวอย่างจากจังหวัดอุบลราชธานี อุดรธานี เชียงใหม่ นครศรีธรรมราช และกรุงเทพมหานคร ทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาล ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษาหรือได้รับการศึกษต่ำกว่าระดับประถมศึกษา มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ฐานะยากจน เป็นปัญหาของบุตรหลาน รัฐต้องช่วยเหลือครอบครัว และถูกเป็นเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิตของผู้สูงอายุ ปัญหาที่สำคัญของผู้สูงอายุคือปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสุขภาพและปัญหาการขาดเพื่อน

นอกจากนี้แล้ว เขมิกา ยามะรัต (2527:ไม่มีเลขหน้า) ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตของคนชรา ซึ่งเป็นกลุ่มข้าราชการบำนาญ พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตมากที่สุด คือการมีส่วนร่วมทางสังคม รองลงมาคือความสัมพันธ์กับครอบครัว สุขภาพ ฐานะทางเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์กับญาติ ส่วนปัจจัยอื่นๆ มีผลกระทบต่อความพึงพอใจในชีวิตน้อยต่อระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง

ฉันทนา กาญจนพจน์ (2530:48-56) ได้ศึกษาความสัมพันธ์อัตมโนทัศน์ (ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิด การรับรู้และค่านิยม) กับการมีกิจกรรมในสังคมของผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า อัตมโนทัศน์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมและบทบาทในสังคมมาก จะมีอัตมโนทัศน์ทางบวก คือมีความพึงพอใจในชีวิตมาก

นภาพร ชโยวรรณ (2530:33-34) ศึกษาปัญหาของผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยสุ่มตัวอย่างจากผู้สูงอายุทั่วประเทศ จำนวน 3,252 คน แบ่งการศึกษาปัญหาของผู้สูงอายุเป็น 2 ประเด็น คือปัญหาเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจและปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุร้อยละ 38 ของกลุ่มตัวอย่างยังคงทำงานในเชิงเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุเพศหญิงมีอัตราการทำงานเชิงเศรษฐกิจต่ำกว่าผู้สูงอายุเพศชาย ผู้สูงอายุในเมืองมีอัตราการทำงานในเชิงเศรษฐกิจต่ำกว่าผู้สูงอายุในชนบทและมากกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง รู้สึกว่าการไม่มีงานทำเป็นปัญหามากสำหรับตน ส่วนปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ โดยผู้สูงอายุที่มีอายุมาก ผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุในชนบท ส่วนมากรู้สึกว่าตนไม่ได้รับการรักษาพยาบาลที่ต้องการเมื่อเจ็บป่วย เนื่องจากแหล่งบริการไม่เพียงพอ

พฤตินันท์ เหลืองไพบูรณ์ (2530:86-88) ศึกษาการจัดบริการสวัสดิการสังคมในชมรมผู้สูงอายุ: ศึกษาเฉพาะกรณีการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุใน

กรุงเทพมหานคร พบว่ากิจกรรมที่สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุ ได้แก่กิจกรรมด้านสุขภาพอนามัย กิจกรรมด้านศาสนา กิจกรรม นันทนาการ กิจกรรมด้านวัฒนธรรม กิจกรรมด้านการเผยแพร่ความรู้ กิจกรรมด้านการ พัฒนาสังคม กิจกรรมด้านการศึกษานอกสถานที่ กิจกรรมด้านการฝึกหัดอาชีพ สำหรับกิจกรรมอื่นๆ ได้แก่ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นครูสอนพิเศษ การประพันธ์บทเพลง และนิยาย การออกแบบตกแต่งเสื้อผ้า เป็นต้น

สุธีรา นัยจันทร์ (2530:87) ศึกษาบทบาทของครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุ: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ใช้บริการศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุดินแดง และครอบครัวสมาชิก ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสงฆ์ โดยศึกษาจากบุตรหลานในครอบครัว พบว่า กลุ่มตัวอย่างยังไม่ค่อยแน่ใจต่อการบริการเยี่ยมบ้าน โดยนักสังคมสงเคราะห์หรือพยาบาล และการจัดศูนย์ดูแลผู้สูงอายุตอนกลางวัน แต่ต้องการให้เปิดคลินิกผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ให้มี การประกันการชราภาพและการอบรมเตรียมตัวก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ บริการที่กลุ่มตัวอย่าง ต้องการมากคือการลดหย่อนภาษีแก่ครอบครัวที่ดูแลผู้สูงอายุ ส่วนบริการอื่นๆที่ต้องการ ได้แก่ การออกกฎหมายคุ้มครองผู้สูงอายุในด้านพาหนะเดินทาง ข่าวดสาร และให้เปิด ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น

วรรณิ พงษ์ธีรพร (2530:บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหาและต้นทุนในการใน บริการสงเคราะห์ผู้สูงอายุในประเทศไทย พบว่าสภาพปัญหาและแนวโน้มของปัญหาผู้สูงอายุ ในประเทศไทยส่วนใหญ่ ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสุขภาพ เนื่องจากความเสื่อมโทรมของ ร่างกาย ปัญหาอีกประการหนึ่งคือปัญหาความมั่นคงทางรายได้และการทำงาน พบว่า ผู้สูงอายุยังคงต้องการทำงานหารายได้เลี้ยงตนเองอย่างน้อยวันละ 20-30 และรายได้ที่ ได้รับนั้น ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ปัญหาอีกด้านหนึ่งคือปัญหาด้านโครงสร้างและ ความสัมพันธ์ในครอบครัว พบว่าส่วนใหญ่ครอบครัวจะมีขนาดเล็กลงและมีลักษณะเป็น ครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ทำให้สมาชิกในครอบครัวที่จะดูแลผู้สูงอายุลดลง ปัญหาใน อนาคตคือผู้สูงอายุจะถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังมากขึ้น โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีฐานะ ยากจนและอาศัยอยู่ในชนบท

นอกจากนี้แล้ว บรรลุ ศิริพานิช และคนอื่นๆ (2531:70-72) ยังได้ศึกษา ผู้สูงอายุระหว่าง 70-74 ปี ของไทยทั่วประเทศ ยกเว้นกรุงเทพมหานครเพื่อหาข้อมูล หลายด้าน ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ 73.2 เปอร์เซ็นต์ยังอยู่กับลูก และ

84.2 เปอร์เซ็นต์ไม่พบปัญหาในการอยู่อาศัยอยู่กับลูกหลานในด้านความต้องการการบริการจากรัฐนั้น ความต้องการอันดับแรกๆ คือ บริการรักษาพยาบาล สวัสดิการการเงินและที่อยู่อาศัย ส่วนในเรื่องทัศนคติและปัญหาต่อตนเองนั้น 98.8 เปอร์เซ็นต์เห็นว่าตนเองแก่แล้ว แต่สำหรับความรู้สึกต่อชีวิตตนเองนั้นกว่าครึ่ง (55.6 เปอร์เซ็นต์) พบว่ามองชีวิตไปในทางลบ สำหรับความคิดเห็นที่ทำให้ชีวิตยืนยาว ส่วนใหญ่ให้น้ำหนักไปในเรื่องการทำจิตใจให้สงบ ยึดศาสนาเป็นหลัก มีการระมัดระวังสุขภาพ พร้อมทั้งมีการทำงานและทำกิจกรรมอยู่เสมอๆ สำหรับปัญหาที่ผู้สูงอายุพบมากที่สุดเป็นเรื่องสุขภาพ รองลงมาเป็นเรื่องเศรษฐกิจ การเงิน

บุศกร โกมลรามร (2533:61.62) ศึกษาความต้องการด้านสุขภาพอนามัยและความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อบริการส่งเสริมสุขภาพ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุในเขตเมืองสงขลา จำนวน 133 ราย แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มผู้มารับบริการเป็นประจำ และกลุ่มผู้ที่ไม่มารับหรือเคยมาแล้วหยุดไป พบว่า ผู้สูงอายุทั้งหมดต้องการได้รับความรัก ความเอาใจใส่และอยู่ใกล้ชิดจากบุตรหลานและเพื่อนสนิท สาเหตุของการมารับบริการคือต้องการได้รับการตรวจร่างกายเป็นอันดับหนึ่ง และต้องการพบปะสังสรรค์กับเพื่อนวัยเดียวกันเป็นสาเหตุรองลงมา สาเหตุการหยุดรับบริการคือบริการไม่ค่อยมีอะไรแปลกใหม่ จึงเบื่อและไม่ค่อยมีเวลาว่าง การไม่มารับบริการเลยเพราะไม่ว่าง และคิดว่าสุขภาพตนดีแล้ว ไม่ต้องมาตรวจทุกสัปดาห์

มาลี วัชตะนาวิน (2534:บทคัดย่อ) ศึกษาความต้องการในการรับบริการทางการศึกษานอกโรงเรียนของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา พบว่าผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรานบ้านบางแค กรุงเทพมหานคร และผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรานบ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี ต้องการรับบริการทางการศึกษานอกโรงเรียน ด้านสุขภาพจิต ด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมแตกต่างกัน ผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ สถานภาพ สมรส วุฒิการศึกษาและอาชีพแตกต่างกัน จะมีความต้องการรับบริการทางการศึกษานอกโรงเรียนแตกต่างกัน

วิมล ชาญชนบท (2524:บทคัดย่อ) ศึกษารูปแบบการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียน สำหรับผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น พบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการความรู้ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านจิตวิทยาอยู่ในระดับปานกลาง และต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในตอนเช้าของวัน ใช้เวลาประมาณ 30-60 นาที ฤดูที่สะดวกในการเรียนหรือทำกิจกรรมคือหลังการเก็บเกี่ยว ครูผู้สอนหรือ

วิทยาการเป็นใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้นๆ สถานที่ควรใช้ที่วัดในหมู่บ้าน และให้มีวุฒิบัตร เมื่อจบหลักสูตรแล้ว

จิราภรณ์ จอกแก้ว (2535:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางจัดบริการทางการศึกษาให้กับผู้สูงอายุในชนบท โดยศึกษาจากผู้สูงอายุที่พักอาศัยอยู่ในศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ นนทบุรี กลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงการให้บริการด้านต่างๆ ที่หน่วยงานของรัฐและเอกชนจัดให้ และสำหรับผู้สูงอายุที่ทราบและเคยใช้บริการอยู่ 2 ประเภทคือ บริการรักษาพยาบาลและบริการสถานสงเคราะห์คนชรา สำหรับกิจกรรมทางการศึกษาที่ผู้สูงอายุต้องการคือกิจกรรมที่มีเนื้อหาความรู้ด้านอาชีพ และความรู้ที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

สุทธิพันธ์ พักสุวรรณ (2537:70-71) ศึกษาการปรับตัวของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์และผู้สูงอายุนอกสถานสงเคราะห์ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน มีการปรับตัวต่างกัน โดยผู้สูงอายุเพศชายปรับตัวดีกว่าเพศหญิง นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการปรับตัวแตกต่างกัน โดยผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูง มีการปรับตัวดีกว่า และยังคงพบอีกว่าผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาเดิมต่างกัน โดยผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงมีการปรับตัวดีกว่า และยังคงพบอีกว่าผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาเดิมต่างกัน มีการปรับตัวแตกต่างกัน

ภควัตร คำพวง (2541:98) พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการการบริการด้านแรงงานและรายได้อยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่มีอายุมากจึงไม่ต้องการที่จะประกอบอาชีพ และไม่ต้องการที่จะต้องตรากตรำทำงานหนักอีกต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวาทีณี บุญชะลิกษี และยุพิน วรสิริอมร (2540:376) ที่ว่าการที่ผู้สูงอายุไม่ต้องการทำงานหรือไม่มีบทบาทในเชิงธุรกิจมาจากสาเหตุสำคัญ 4 ประการคือ ไม่สามารถทำงานได้ สุขภาพไม่อำนวยให้ทำงาน ต้องการพักผ่อน คือไม่อยากทำงานหนักอีกแล้ว และมีบุตรหลานหรือบุคคลอื่นเลี้ยงดูอยู่แล้ว แต่ถึงกระนั้นก็ยังผู้สูงอายุอีกส่วนหนึ่งยังมีความต้องการที่จะทำงานอยู่ เนื่องจากการทำตนให้เป็นประโยชน์ช่วยเหลือสังคม และการทำงานเชิงเศรษฐกิจ

อรพินท์ บุญนาคน (2537:บทคัดย่อ) ศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในด้านการงานและสวัสดิการ พบว่า ในจำนวนผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 429 คน มีผู้สูงอายุที่ต้องการทำงาน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 25.6 และผู้สูงอายุที่

ต้องการทำงานนั้น ยังแบ่งเป็น 3 ประเภท คือผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานเพื่อช่วยเหลือสังคม ผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว และผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานหาเลี้ยงชีพต่อไป จากเหตุผลดังกล่าว จึงเป็นเหตุให้ผู้สูงอายุมีความต้องการ การบริการด้านการงานและรายได้ อยู่ในระดับปานกลางก็อาจเป็นไปได้

งานวิจัยต่างประเทศ

แชตฟีลด์ (Chatfeild, 1970:unpage) ศึกษากลุ่มผู้สูงอายุพบว่า รายได้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความพึงพอใจในชีวิต รายได้ต่ำเป็นผลให้สุขภาพต่ำ นอกจากนี้แล้ว รายได้ยังมีความสำคัญต่อระดับสุขภาพของผู้ชราด้วย

เอ็ดเวิร์ด และเคลล์มแมค (Edwards and Klemmack,1979:unpage) ศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านรายได้มีผลในการทำนายความพึงพอใจในชีวิต พบว่าผู้สูงอายุจำนวนมากที่อยู่ในสภาพยากจน นอกจากนี้ผู้สูงอายุที่มีรายได้ลดลงจะหันกลับไปทำงานอีกครั้งหนึ่ง และการมีฐานะเศรษฐกิจต่ำลง ทำให้ความพึงพอใจในชีวิตต่ำลง ทั้งรายได้ยังเป็นตัวแปรที่สำคัญในการกำหนดความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกัน มีผลทำให้เกิดความผาสุกในครอบครัวต่างกันด้วย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุ สรุปได้ว่าผู้สูงอายุ ยังคงต้องการรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนอยู่ ไม่ว่าผู้สูงอายุจะมีสถานภาพอย่างไรก็ตาม และผู้สูงอายุที่มีสถานภาพต่างกันจะมีความต้องการการบริการจัดหางานจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนแตกต่างกันออกไป

สมมติฐานในการวิจัย

1. ผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน มีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน
2. ผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน จะมีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน
3. ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน จะมีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน
4. ผู้สูงอายุที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน จะมีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน
5. ผู้สูงอายุที่มีรายได้ปัจจุบันต่างกัน จะมีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน

6. ผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุคลากรในครัวเรือนต่างกัน จะมีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน
7. ผู้สูงอายุที่มีสภาพการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างกัน จะมีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การดำเนินการศึกษาความต้องการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ มีหัวข้อในการศึกษาเป็นลำดับดังนี้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีสร้างเครื่องมือในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุเคหะเมืองใหม่บางพลี จำนวน 140 คน ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 367 คน รวมทั้งสิ้น 507 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากประชากรข้างต้น คิดเอามา 15 เปอร์เซ็นต์ ได้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา 76 คน ดังมีรายละเอียดตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1

จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของชมรมผู้สูงอายุทั้ง 2 แห่ง

ชมรม	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1. ชมรมผู้สูงอายุเคหะเมืองใหม่บางพลี	140	21
2. ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการ	367	55

วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. พิจารณาจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาและความมุ่งหมายของการวิจัย

2. แบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 2 เป็นคำถามที่เกี่ยวกับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ และตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามปลายเปิดเพื่อ

เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดบริการจัดหางานให้แก่ผู้สูงอายุ

3. นำแบบสอบถามฉบับร่างข้างต้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจแก้ไขด้านภาษาและด้านเนื้อหาของแบบสอบถาม

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจแก้ไขของอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับแก้ไขเพื่อนำไปเก็บข้อมูลจริงต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบสอบถามความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ ได้แก่เพศ อายุ สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษา อาชีพเดิมของผู้สูงอายุ รายได้ปัจจุบัน จำนวนบุคคลในครัวเรือน และการเป็นสมาชิกกลุ่ม แบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ต้องการมากที่สุด	ให้คะแนน	5	คะแนน
ต้องการมาก	ให้คะแนน	4	คะแนน
ต้องการปานกลาง	ให้คะแนน	3	คะแนน
ต้องการน้อย	ให้คะแนน	2	คะแนน
ต้องการน้อยที่สุด	ให้คะแนน	1	คะแนน

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามปลายเปิดด้านข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการจัดบริการการจัดหางานให้แก่ผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมกับกลุ่มตัวอย่างโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขอจดหมายจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ หัวหน้างานประชาสัมพันธ์จังหวัดสมุทรปราการ ประธานชมรมผู้สูงอายุเคหะเมืองใหม่บางพลี และประธานชมรมผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุที่ทำการศึกษาวิจัย

2. นำจดหมายจากบัณฑิตวิทยาลัยเสนอต่อหน่วยงานดังกล่าวข้างต้น เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยติดต่อกับชมรมผู้สูงอายุทั้งสองแห่ง ขอนัดเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ตามวัน เวลา ที่นัดหมายไว้

5. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลรอบที่สอง หากได้ข้อมูลในรอบแรกไม่ครบจำนวนตามที่ต้องการ

6. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว มาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เก็บได้มาพิจารณาความสมบูรณ์ของการตอบ ทำการคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ ไว้แล้วจึงนำไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS PC+

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่และคำนวณหาค่าร้อยละ

2. แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจให้คะแนนเป็นข้อแล้ว นำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายด้านและเฉลี่ยรวมทุกด้าน เกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยของน้ำหนักคะแนนระดับความต้องการ ผู้วิจัยใช้คุณสมบัติความต่อเนื่องของคะแนนเป็นแนวทางเทียบผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย โดยกำหนดคะแนนต่ำสุดมีค่าไม่ต่ำกว่า 1.00

และคะแนนสูงสุดให้มีค่าไม่เกิน 5.00 ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งช่วงคะแนนออกเป็น 5 ช่วง โดยแต่ละช่วงมีความกว้างเท่าๆกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย	1.00-1.80	หมายถึง	มีความต้องการน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย	1.81-2.60	หมายถึง	มีความต้องการน้อย
ค่าเฉลี่ย	2.61-3.40	หมายถึง	มีความต้องการปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	3.41-4.20	หมายถึง	มีความต้องการมาก
ค่าเฉลี่ย	4.21-5.00	หมายถึง	มีความต้องการมากที่สุด

1. แบบสอบถามตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด แสดงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการทำงานของสมาชิกผู้สูงอายุ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ของคำตอบ

2. การทดสอบสมมติฐาน เพื่อเป็นการเปรียบเทียบความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุ จากกลุ่มตัวอย่างเป็นรายด้าน จำแนกตามตัวแปรอิสระ โดยใช้สถิติการทดสอบค่าคะแนนที (t-test for Independent Samples) ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่ม ที่เป็นอิสระจากกัน และสถิติการวิเคราะห์ตามความแปรปรวนแบบมีหนึ่งตัวประกอบ (One-Way Analysis of Variance) หรือ F-test ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่าสองกลุ่ม และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ใช้วิธีทดสอบของเชฟเฟ (Scheffe's test)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติดังต่อไปนี้

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1.1 ค่าความถี่และค่าร้อยละ

1.1.2 คะแนนเฉลี่ย โดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2528 : 59-60)

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ $\bar{x}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย

$\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนคนทั้งหมดในกลุ่มตัวอย่าง

- 1.1.3 หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 64-65)

$$S = \sqrt{\frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S แทนความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน

$\sum x^2$ แทนผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

$(\sum x)^2$ แทนผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง

N แทนจำนวนคะแนนทั้งหมด

- 1.2 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่ม จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา โดยใช้วิธีการทดสอบค่าที (t-test for Independent Samples) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 95-97)

$$\text{สูตร } t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2}{N_1} + \frac{s_2^2}{N_2}}}$$

เมื่อ t แทน ค่าสถิติแสดงความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสองกลุ่ม

$\bar{x}_1$ แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 1

$\bar{x}_2$ แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 2

s_1^2 แทน ความแปรปรวนกลุ่มที่ 1

s_2^2 แทน ความแปรปรวนกลุ่มที่ 2

N_1 แทน ขนาดกลุ่มที่ 1

N_2 แทน ขนาดกลุ่มที่ 2

- 1.3 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2528:90)

$$F = \frac{MS_{\text{b}}}{MS_{\text{w}}}$$

เมื่อ MS_{b} แทนความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม
 MS_{w} แทนความแปรปรวนภายในกลุ่ม

ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญสถิติ จะตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe's tes) (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2534:236-264)

$$Cvd = (k - 1)(F')(MS_{\text{w}})(2/N)$$

เมื่อ k แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
 F' แทน ค่า F ที่เปิดได้จากตาราง (Critical Value)
 MS_{w} แทน ค่าความแปรปรวนภายในกลุ่ม
 n แทน จำนวนหน่วยตัวอย่างในแต่ละกลุ่มตัวอย่าง

ถ้าจำนวนหน่วยตัวอย่างในแต่ละกลุ่มตัวอย่างไม่เท่ากัน จะต้องใช้

$$\left[\frac{1}{n_i} + \frac{1}{n_j} \right]$$

แทน $(2/n)$ เมื่อ n_i และ n_j แทนจำนวนหน่วยตัวอย่างในกลุ่มตัวอย่างที่ 1 และ 2 ตามลำดับ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมายของการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ผู้วิจัยใช้ในการนำเสนอข้อมูล มีความหมายดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนบุคลากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
S	แทน	ความแปรปรวนของคะแนน
t	แทน	ค่า t ที่ใช้พิจารณา t-distribution
F	แทน	ค่าที่ใช้พิจารณา F-distribution
df	แทน	ระดับชั้นแห่งความเป็นอิสระ (degree of freedom)
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนน (Mean of Squares)
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เสนอเป็นขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

- ตอนที่ 1 ด้านข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง
- ตอนที่ 2 ด้านความต้องการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ

- ตอนที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ตามตัวแปรเพศ
อายุ สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษา อาชีพเดิม รายได้
ปัจจุบัน จำนวนบุคลากรในครอบครัว และการเป็นสมาชิกกลุ่ม
- ตอนที่ 4 ด้านข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพสมรส
วุฒิการศึกษา อาชีพเดิม รายได้ปัจจุบัน จำนวนบุคคลในครอบครัว และการเป็นสมาชิก
กลุ่ม ปรากฏดังตาราง 2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนผู้ตอบทั้งหมด	76	100
1. เพศ		
ชาย	28	36.8
หญิง	48	63.2
2. อายุ		
60-65 ปี	41	53.9
66-70	17	22.4
มากกว่า 70 ปี	18	23.7
3. สถานภาพสมรส		
โสด	11	14.5
สมรส	44	57.9
หม้ายหรือหย่าร้าง	21	27.6

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน	ร้อยละ
4 วุฒิการศึกษา		
ประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น	62	81.6
มัธยมศึกษาตอนปลาย	6	7.9
สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	8	10.5
5 อาชีพเดิม (ก่อนเกษียณ)		
อาชีพที่เป็นวิชาชีพ	13	17.1
อาชีพค้าขาย	29	38.2
อาชีพบริการ	3	3.9
อาชีพแรงงานฝีมือ	2	2.6
อาชีพแรงงานไร้ฝีมือ	23	30.3
อาชีพอื่นๆ	6	7.9
4. รายได้ปัจจุบัน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	52	68.4
5,000 บาทขึ้นไป	24	31.6
7. จำนวนบุคคลในครัวเรือน		
1-4 คน	42	55.3
5 คนขึ้นไป	34	44.7
8. เป็นสมาชิกของกลุ่ม ชมรมหรือสมาคม		
เป็นสมาชิกหนึ่งกลุ่ม	57	75.0
เป็นสมาชิกมากกว่าหนึ่งกลุ่ม	19	25.0

จากตาราง 1 ข้างต้น แสดงข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 76 คน แยกเป็นชาย 28 คน คิดเป็นร้อยละ 36.8 เป็นหญิง 48 คน คิดเป็นร้อยละ 63.2 ด้านอายุ ผู้ตอบส่วนใหญ่ อายุช่วง 60-65 ปีมีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 53.9 รองลงไปเป็นช่วงอายุมากกว่า 70 ปี ขึ้นไป มีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 23.7 และช่วงอายุ 66-70 ปี มีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 22.4

ด้านวุฒิการศึกษา ผู้ตอบส่วนใหญ่จบระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 81.6 รองลงมาเป็นระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 10.5 จบระดับมัธยมปลาย จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 7.9 ด้านสถานภาพสมรส ผู้ตอบเป็นผู้สมรสแล้ว 44 คน คิดเป็นร้อยละ 57.9 เป็นหม้ายหรือหย่าร้าง 21 คน คิดเป็นร้อยละ 27.6 และเป็นโสด 11 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5 คน ด้านอาชีพเดิม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย 29 คน คิดเป็นร้อยละ 38.2 รองลงมาเป็นอาชีพแรงงานไร้ฝีมือ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 30.3 อาชีพที่เป็นวิชาชีพ 13 คน คิดเป็นร้อยละ 17.1 อาชีพอื่นๆ 6 คน คิดเป็นร้อยละ 7.9 อาชีพบริการ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.9 อาชีพแรงงานฝีมือ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.6

รายได้ปัจจุบัน ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน ซึ่งมีจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 68.4 และ 5,000 บาทขึ้นไป มีจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 31.6 จำนวนบุคคลในครัวเรือน ส่วนใหญ่จะมี 1-4 คน จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 55.2 และมี 5 คนขึ้นไป 34 คน คิดเป็นร้อยละ 44.7 ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่ม ชมรมหรือสมาคม ผู้ตอบส่วนใหญ่ เป็นสมาชิกเพียงหนึ่งกลุ่ม จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 75.0 เป็นสมาชิกมากกว่าหนึ่งกลุ่ม จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0

ตอนที่ 2 ด้านความต้องการการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขต จังหวัดสมุทรปราการ

ความต้องการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุของกลุ่มตัวอย่าง นำเสนอเป็นภาพรวมและเป็นรายด้าน ดังตาราง 3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความต้องการการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมและรายด้าน

ความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D	ความหมาย
1. งานด้านวิชาการ	2.10	1.35	น้อย
2. อาชีพค้าขาย	2.59	1.50	น้อย
3. งานด้านบริการ	1.85	1.27	น้อย
4. งานด้านแรงงานฝีมือ	1.89	1.25	น้อย
5. งานด้านอื่นๆ	2.56	1.50	น้อย
รวมทุกด้าน	2.19	1.37	น้อย

จากตาราง 3 ข้างต้น แสดงว่า ความต้องการการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการ รวมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.19 ซึ่งอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็ยิ่งพบว่า ความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุอยู่ในระดับที่น้อยทั้ง 5 ด้าน

สำหรับความต้องการของกลุ่มตัวอย่างที่มีความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุเป็นรายข้อ นำเสนอตามตาราง 4-8 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความต้องการการทำงานด้านวิชาการ เป็นรายข้อ

ความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
งานด้านวิชาการ			
1. ทำงานเป็นผู้ฝึกอบรมหรือเป็นวิทยากรในโอกาสต่าง ๆ	1.93	1.33	น้อย
2. สอนหนังสือในโรงเรียนทั้งของรัฐและเอกชน	1.78	1.16	น้อยที่สุด
3. ทำงานเป็นผู้ช่วยในงานต่างๆ ที่มีคำตอบแทน	2.13	1.33	น้อย
4. ทำงานเป็นที่ปรึกษาให้กับบริษัทต่าง ๆ	1.79	1.18	น้อยที่สุด
5. เป็นครูสอนวิชาชีพ	1.92	1.32	น้อย
6. เป็นครูสอนดนตรีไทย	1.99	1.40	น้อย

ความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
7. เป็นครูฝึกลูกเสือชาวบ้าน	2.09	1.43	น้อย
8. เป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ด้านการเกษตร เช่นเป็นผู้ฝึกอบรมการขยายพันธุ์พืช เป็นต้น	2.55	1.53	น้อย
9. เป็นผู้นำแนะวิชาชีพให้กับบุคคลทั่วไป	2.75	1.49	ปานกลาง
รวม	2.10	1.35	น้อย

จากตาราง 4 ข้างต้น แสดงว่าผู้สูงอายุ มีความต้องการแต่ละข้อด้านด้านวิชาการโดยรวม ในระดับที่น้อย ($\bar{X} = 2.10$) และเมื่อพิจารณาแต่ละข้อแล้วพบว่า ข้อที่ผู้สูงอายุมีความต้องการอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ ข้อที่ว่า “เป็นผู้แนะวิชาชีพให้กับบุคคลทั่วไป” ($\bar{X} = 2.75$) ข้อที่มีความต้องการอยู่ในระดับน้อยได้แก่ข้อที่ว่า “เป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ด้านการเกษตร” ($\bar{X} = 2.55$) ข้อที่ว่า “ทำงานเป็นผู้ช่วยในงานจ้างๆ ที่มีค่าตอบแทน” ($\bar{X} = 2.13$) ข้อที่ว่า “เป็นครูฝึกลูกเสือชาวบ้าน” ($\bar{X} = 2.09$) ข้อที่ว่า “เป็นครูสอนดนตรีไทย” ($\bar{X} = 1.99$) ข้อที่ว่า “ทำงานเป็นครูฝึกอบรมหรือเป็นวิทยากรในโอกาสต่างๆ” ($\bar{X} = 1.93$) ข้อที่ว่า “เป็นครูสอนวิชาชีพ” ($\bar{X} = 1.92$) สำหรับข้อที่มีความต้องการอยู่ในระดับน้อยที่สุด ได้แก่ข้อที่ว่า “ทำงานเป็นที่ปรึกษาให้กับบริษัทต่างๆ” ($\bar{X} = 1.79$) ข้อที่ว่า “สอนหนังสือในโรงเรียนทั้งของรัฐและเอกชน” ($\bar{X} = 1.78$)

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความต้องการการทำงานด้านอาชีพค้าขาย เป็นรายข้อ

ความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
งานด้านอาชีพค้าขาย			
1. เปิดร้านขายดอกไม้และขายพวงมาลัย	2.78	1.71	ปานกลาง
2. เปิดร้านขายของชำ	3.28	1.55	ปานกลาง
3. เปิดร้านขายอาหาร	2.66	1.51	ปานกลาง

ความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
4. เปิดร้านขายผลไม้	2.51	1.26	น้อย
5. เปิดร้านขายขนมหวานต่าง ๆ	2.58	1.50	น้อย
6. เปิดร้านขายอาหารตามสั่ง	2.39	1.40	น้อย
7. เปิดร้านขายพลาสติก ปลาแห้ง	2.14	1.35	น้อย
8. เปิดร้านผักสดและพืชผักต่าง ๆ	2.30	1.43	น้อย
9. เปิดร้านขายต้นไม้ประดับ	2.97	1.75	ปานกลาง
10. เปิดร้านขายกล้วยเดี่ยว	2.38	1.75	น้อย
รวม	2.59	1.50	น้อย

จากตารางที่ 5 ข้างต้น แสดงว่าผู้สูงอายุมีความต้องการทำงานด้านอาชีพค้าขายอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.59$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่าข้อที่ผู้สูงอายุมีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อที่ว่า “เป็นร้านขายของชำ” ($\bar{X} = 3.28$) รองลงไปคือ ข้อที่ว่า “เปิดร้านขายต้นไม้ประดับ” ($\bar{X} = 2.97$) ข้อที่ว่า “เปิดร้านของดอกไม้และพวงมาลัย” ($\bar{X} = 2.78$) ข้อที่ว่า “เปิดร้านขายอาหาร” ($\bar{X} = 2.66$) และความต้องการที่อยู่ในระดับน้อยคือข้อที่ว่า “เปิดร้านขายขนมหวานต่าง ๆ” ($\bar{X} = 2.58$) ข้อที่ว่า “เปิดร้านขายผลไม้” ($\bar{X} = 2.51$) ข้อที่ว่า “เปิดร้านขายอาหารตามสั่ง” ($\bar{X} = 2.39$) ข้อที่ว่า “เปิดร้านขายผักสดและพืชผักต่าง ๆ” ($\bar{X} = 2.30$) ข้อที่ว่า “เปิดร้านขายพลาสติก ปลาแห้ง” ($\bar{X} = 2.14$)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความต้องการการทำงานด้านบริการ เป็นรายข้อ

ความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
งานด้านการบริการ			
1. ทำงานทำความสะอาดอาคารชุด บ้านเช่า	2.66	1.51	น้อย
2. ทำงานดูแลความเรียบร้อยภายในสำนักงานต่าง ๆ	2.08	1.36	น้อย

ความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
3. ทำงานผู้เก็บค่าบริการต่าง ๆ แล้วแต่จะมีผู้ว่าจ้าง	1.14	1.34	น้อยที่สุด
4. ทำงานเป็นผู้ส่งหนังสือพิมพ์ตามบ้านและสำนักงาน	1.72	1.05	น้อยที่สุด
5. ทำงานเป็นพนักงานส่งของ	1.62	0.95	น้อยที่สุด
6. ทำงานเป็นพนักงานล้างรถ	1.64	1.17	น้อยที่สุด
7. ทำงานเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย	1.75	1.22	น้อยที่สุด
8. ทำงานเป็นพนักงานบริการในสำนักงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีรายได้ประจำ	2.22	1.49	น้อย
9. ทำงานเป็นพนักงานขับรถของหน่วยงานและเอกชน	1.88	1.37	น้อย
รวม	1.85	1.27	น้อย

จากตารางที่ 6 ข้างต้น แสดงว่าผู้สูงอายุมีความต้องการทำงานด้านบริการอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.85$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า การบริการที่ผู้สูงอายุมีความต้องการคือข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากตามลำดับ คือ

ข้อที่ว่า “ทำงานความสะอาดอาคารชุด บ้านเช่า” ($\bar{X} = 2.66$) และข้อรองลงไปคือข้อที่ว่า “ทำงานเป็นพนักงานบริการในสำนักงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนที่มีรายได้ประจำ” ($\bar{X} = 2.22$) และข้อที่ว่า “ทำงานดูแลความเรียบร้อยภายในสำนักงานต่าง ๆ” ($\bar{X} = 2.08$) และข้อรองลงไปคือข้อที่ว่า “ทำงานเป็นพนักงานขับรถของหน่วยงานและเอกชน” ($\bar{X} = 1.88$) และข้อที่มีความต้องการน้อยที่สุดคือข้อที่ว่า “ทำงานเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย” ($\bar{X} = 1.75$) และข้อที่มีความต้องการน้อยที่สุดรองลงไป คือข้อที่ว่า “ทำงานเป็นผู้ส่งหนังสือพิมพ์ตามบ้านและสำนักงาน” ($\bar{X} = 1.72$) และข้อที่ว่า “ทำงานเป็นพนักงานล้างรถ” ($\bar{X} = 1.64$) รองลงไปคือ “ทำงานเป็นพนักงานส่งของ” ($\bar{X} = 1.62$) และข้อที่ว่า “ทำงานเป็นผู้เก็บค่าบริการต่าง ๆ แล้วแต่จะมีผู้ว่าจ้าง” ($\bar{X} = 1.14$)

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความต้องการการทำงานด้านแรงงานฝีมือ เป็นรายข้อ

ความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ทำงานเป็นช่างมุงลวดเหล็กดัด	1.61	1.13	น้อยที่สุด
2. เปิดร้านตัดผม	1.75	1.07	น้อยที่สุด
3. ทำงานเป็นช่างตัดเย็บเสื้อผ้า	1.87	1.26	น้อย
4. ทำงานเป็นช่างปูกระเบื้อง	1.71	1.23	น้อยที่สุด
5. ทำงานเป็นผู้รับเหมางานต่าง ๆ	1.95	1.36	น้อย
6. ทำงานประเภทตกแต่งสวน	2.04	1.26	น้อย
7. ทำงานเป็นช่างซ่อมเครื่องไฟฟ้า	1.75	1.11	น้อยที่สุด
8. ทำงานเป็นช่างประดิษฐ์เครื่องของชำร่วยต่าง ๆ	2.24	1.42	น้อย
9. ทำงานเป็นช่างทาสีทั้งที่เป็นงานประจำและงานอิสระ	2.13	1.45	น้อย
รวม	1.89	1.25	น้อย

จากตารางที่ 7 แสดงว่าความต้องการทำงานของผู้สูงอายุด้านแรงงานฝีมือนั้น มีความต้องการอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.89$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่ผู้สูงอายุมีความต้องการอยู่ในระดับน้อยคือข้อที่ว่า “ทำงานเป็นช่างประดิษฐ์เครื่องของชำร่วยต่าง ๆ” ($\bar{X} = 2.24$) และข้อที่มีความต้องการน้อยรองลงไปคือข้อที่ว่า “ทำงานเป็นช่างทาสีทั้งที่เป็นงานประจำและงานอิสระ” ($\bar{X} = 2.13$) ข้อที่ว่า “ทำงานประเภทตกแต่งสวน” ($\bar{X} = 2.04$) และข้อที่ว่า “ทำงานเป็นผู้รับเหมางานต่าง ๆ” ($\bar{X} = 1.95$) ข้อที่ว่า “ทำงานเป็นช่างตัดเย็บเสื้อผ้า” ($\bar{X} = 1.87$) และความต้องการที่อยู่ในระดับน้อยที่สุดคือ ข้อที่ว่า “ทำงานเป็นช่างซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า” ($\bar{X} = 1.75$) ข้อที่ว่า “เปิดร้านตัดผม” ($\bar{X} = 1.75$) ข้อที่ว่า “ทำงานเป็นช่างปูกระเบื้อง” ($\bar{X} = 1.71$) และข้อที่ว่า “ทำงานเป็นช่างมุงลวดเหล็กดัด” ($\bar{X} = 1.61$)

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความต้องการการทำงานด้านอื่นๆ เป็นรายข้อ

ความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ต้องการเป็นเกษตรกรและเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจต่าง ๆ	2.53	1.59	น้อย
2. ต้องการเป็นผู้จำหน่ายพันธุ์ปลาต่าง ๆ	2.47	1.47	น้อย
3. เป็นเกษตรกรปลูกไม้ดอกไม้ผลต่าง ๆ ที่มีสวนเองทำงานเป็นช่างตัดเย็บเสื้อผ้า	2.45	1.42	น้อย
4. ต้องการมีบ่อเลี้ยงปลา และบ่อตกปลา	2.54	1.51	น้อย
5. ต้องการเป็นเกษตรกรรายย่อยขยายพันธุ์พืชโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น เพาะชำกิ่ง ตอนกิ่ง ต่อกิ่ง เป็นต้น	2.79	1.60	ปานกลาง
6. ต้องการทำสิ่งประดิษฐ์ อุตสาหกรรมในครัวเรือน	2.75	1.46	ปานกลาง
7. ต้องการเป็นตัวแทนจำหน่ายอุปกรณ์ทางการเกษตร	2.39	1.47	น้อย
รวม	2.56	1.50	น้อย

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีความต้องการงานด้านอื่นๆ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.56$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า ข้อที่ผู้สูงอายุมีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง คือข้อที่ว่า “ต้องการเป็นเกษตรกรรายย่อยขยายพันธุ์พืชโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น เพาะชำกิ่ง ตอนกิ่ง ต่อกิ่ง เป็นต้น” ($\bar{X} = 2.79$) ข้อที่ว่า “ต้องการทำสิ่งประดิษฐ์อุตสาหกรรมในครัวเรือน” ($\bar{X} = 2.75$) และความต้องการที่อยู่ในระดับน้อย คือข้อที่ว่า “ต้องการมีบ่อเลี้ยงปลาและบ่อตกปลา” ($\bar{X} = 2.54$) ข้อที่ว่า “ต้องการเป็นเกษตรกรและเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจต่าง ๆ ” ($\bar{X} = 2.53$) ข้อที่ว่า “ต้องการเป็นผู้จำหน่ายพันธุ์ปลาต่าง ๆ” ($\bar{X} = 2.47$) ข้อที่ว่า “เป็นเกษตรกรปลูกไม้ดอกไม้ผลต่าง ๆ ที่มีสวนเอง” ($\bar{X} = 2.45$) ข้อที่ว่า “ต้องการเป็นตัวแทนจำหน่ายอุปกรณ์ทางการเกษตร” ($\bar{X} = 2.39$)

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

การทดสอบสมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาตามตัวแปร ด้านเพศ อายุ สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษา อาชีพเดิม รายได้ปัจจุบัน จำนวนบุคคลในครอบครัว และการเป็นสมาชิกกลุ่ม ผลการทดสอบสมมติฐานตามตัวแปรแต่ละด้าน มีรายละเอียดดังนี้

3.1 การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ว่า “ ผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน จะมีความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุแตกต่างกัน” ผลการทดสอบปรากฏดังตาราง 9 ต่อไปนี้

ความต้องการการทำงานของสมาชิกผู้สูงอายุ	ชาย N=28		หญิง N=48		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. งานด้านวิชาการ	2.42	0.96	1.91	0.81	2.31*
2. อาชีพค้าขาย	2.46	0.69	2.68	0.83	-1.24
3. งานด้านบริการ	1.81	0.80	1.93	0.95	-0.58
4. งานด้านแรงงานฝีมือ	1.72	0.52	1.99	0.81	-1.58
5. งานด้านอื่นๆ	2.80	0.75	2.41	1.03	1.74
รวมทุกด้าน	28	2.04	48	2.00	0.29

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 9 แสดงว่าผู้สูงอายุมีเพศต่างกัน มีความต้องการทำงานโดยรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างไรมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านวิชาการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศชายมีความต้องการสูงกว่าเพศหญิง นอกนั้นแตกต่างกันอย่างไรไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ว่า “ผู้สูงอายุที่มีอายุ ต่างกันจะมีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน” ผลการทดสอบปรากฏดังตาราง 10 ต่อไปนี้

ตารางที่ 10 ผลการเปรียบเทียบความต้องการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ทั้ง 5 ด้าน ของผู้สูงอายุที่มีอายุแตกต่างกัน

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
1. ด้านวิชาการ	ระหว่างกลุ่ม	2	1.02	0.51	0.63
	ภายในกลุ่ม	73	59.57	0.81	
	รวม	75	60.60		
2. ด้านอาชีพค้าขาย	ระหว่างกลุ่ม	2	0.66	0.33	0.53
	ภายในกลุ่ม	73	45.99	0.63	
	รวม	75	46.66		
3. งานด้านบริการ	ระหว่างกลุ่ม	2	0.24	0.12	0.14
	ภายในกลุ่ม	73	59.78	0.81	
	รวม	75	60.02		
4. งานด้านแรงงานฝีมือ	ระหว่างกลุ่ม	2	1.31	0.65	1.26
	ภายในกลุ่ม	73	38.22	0.52	
	รวม	75	39.54		
5. งานด้านอื่นๆ	ระหว่างกลุ่ม	2	2.19	1.09	1.22
	ภายในกลุ่ม	73	65.67	0.89	
	รวม	75	67.86		
รวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.16	0.08	0.27
	ภายในกลุ่ม	73	22.47	0.30	
	รวม	75	22.64		

จากตารางที่ 10 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการการทำงานรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่ได้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.3 การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ว่า “ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน จะมีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน ผลการทดสอบปรากฏดังตาราง 11 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 11 ผลการเปรียบเทียบความต้องการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ
ทั้ง 5 ด้าน ของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
1. ด้านวิชาการ	ระหว่างกลุ่ม	2	0.72	0.36	0.43
	ภายในกลุ่ม	73	59.52	0.83	
	รวม	75	60.24		
2. ด้านอาชีพค้าขาย	ระหว่างกลุ่ม	2	0.44	0.22	0.37
	ภายในกลุ่ม	73	41.87	0.58	
	รวม	75	42.31		
3. งานด้านบริการ	ระหว่างกลุ่ม	2	0.28	0.14	0.19
	ภายในกลุ่ม	73	51.24	0.72	
	รวม	75	51.53		
4. งานด้านแรงงานฝีมือ	ระหว่างกลุ่ม	2	0.51	0.25	0.48
	ภายในกลุ่ม	73	37.77	0.53	
	รวม	75	38.28		
5. งานด้านอื่นๆ	ระหว่างกลุ่ม	2	1.80	0.90	0.78
	ภายในกลุ่ม	73	64.74	0.91	
	รวม	75	66.54		
รวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.30	0.15	0.49
	ภายในกลุ่ม	73	21.65	0.30	
	รวม	75	21.95		

ตาราง 11 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีความต้องการการทำงาน โดยรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.4 การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4 ที่ว่า “ผู้สูงอายุที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน” ผลการทดสอบปรากฏดังตาราง 12 ต่อไปนี้

ตารางที่ 12 ผลการเปรียบเทียบความต้องการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ
ทั้ง 5 ด้านของผู้สูงอายุที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
1. ด้านวิชาการ	ระหว่างกลุ่ม	2	5.72	2.86	3.80
	ภายในกลุ่ม	73	54.88	0.75	
	รวม	75	60.60		
2. ด้านอาชีพค้าขาย	ระหว่างกลุ่ม	2	0.00	0.00	0.00
	ภายในกลุ่ม	73	46.65	0.63	
	รวม	75	46.66		
3. งานด้านบริการ	ระหว่างกลุ่ม	2	1.25	0.62	0.19
	ภายในกลุ่ม	73	58.77	0.80	
	รวม	75	60.02		
4. งานด้านแรงงานฝีมือ	ระหว่างกลุ่ม	2	0.13	0.06	0.12
	ภายในกลุ่ม	73	39.41	0.53	
	รวม	75	39.54		
5. งานด้านอื่นๆ	ระหว่างกลุ่ม	2	3.24	1.62	1.83
	ภายในกลุ่ม	73	64.62	0.88	
	รวม	75	67.86		
รวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.75	0.37	1.25
	ภายในกลุ่ม	73	21.89	0.29	
	รวม	75	22.64		

จากตาราง 12 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความต้องการการทำงาน โดยรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันในระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบระหว่างกลุ่มโดยทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Test) ผลปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 13 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้านวุฒิการศึกษาของผู้สูงอายุ ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน

วุฒิการศึกษา	ค่าเฉลี่ย	ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	มัธยมศึกษาตอนปลาย	สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย
		1.98	2.31	2.86
ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	1.98	-	-	-3.04*
มัธยมศึกษาตอนปลาย	2.31	-	-	-
สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	2.86	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ .05

จากตาราง 13 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย ($\bar{X} = 2.86$) มากกว่าผู้สูงอายุที่มีวุฒิการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ($\bar{X} = 2.31$) มากกว่าผู้สูงอายุที่มีวุฒิการศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย ($\bar{X} = 1.98$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.5 การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 5 ที่ว่า “ผู้สูงอายุที่มีรายได้ปัจจุบันต่างกัน จะมีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน” ผลการทดสอบปรากฏดังตาราง 14 ต่อไปนี้

ตารางที่ 14 ผลการเปรียบเทียบความต้องการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ทั้ง 5 ด้าน ของผู้สูงอายุที่มีรายได้ปัจจุบันแตกต่างกัน

ความต้องการการทำงานของสมาชิก ผู้สูงอายุ	รายได้ปัจจุบัน				t
	ชาย=52		หญิง=24		
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	
1. งานด้านวิชาการ	2.01	0.88	2.29	0.91	-1.26
2. อาชีพค้าขาย	2.56	0.76	2.67	0.84	-0.54
3. งานด้านบริการ	2.02	0.91	1.62	0.80	1.92

ความต้องการการทำงานของสมาชิก ผู้สูงอายุ	รายได้ปัจจุบัน				t
4. งานด้านแรงงานฝีมือ	1.96	0.76	1.74	0.63	1.29
5. งานด้านอื่นๆ	2.55	0.92	2.57	1.03	-0.07
รวมทุกด้าน	2.03	0.57	1.98	0.50	0.39

จากตารางที่ 14 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ปัจจุบัน 5,000-5,000 บาท ขึ้นไป มีความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุ รวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.6 การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 6 ที่ว่า “ผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุคคลในครัวเรือนต่างกัน จะมีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน” ผลการทดสอบปรากฏดังตาราง 15 ต่อไปนี้

ตารางที่ 15 ผลการเปรียบเทียบความต้องการการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ทั้ง 5 ด้าน ของผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุคคลในครัวเรือนแตกต่างกัน

ความต้องการการทำงานของสมาชิก ผู้สูงอายุ	จำนวนบุคคลในครัวเรือน				t
	ชาย=42		หญิง=34		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. งานด้านวิชาการ	2.29	0.93	1.89	0.80	2.09*
2. อาชีพค้าขาย	2.60	0.66	2.59	0.93	0.06
3. งานด้านบริการ	1.98	0.85	1.83	0.95	0.42
4. งานด้านแรงงานฝีมือ	1.96	0.67	1.80	0.78	0.91
5. งานด้านอื่นๆ	2.65	0.82	2.44	1.09	0.92
รวมทุกด้าน	2.09	0.50	1.93	0.59	1.18

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 15 แสดงว่า ผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุคคลในครอบครัวต่างกันมีความต้องการทำงานโดยรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิชาการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีผู้สูงอายุที่มีครอบครัว 1-4 คนมีความต้องการสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีครอบครัว 5 คนขึ้นไป นอกนั้นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.7 การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 7 ที่ว่า “ผู้สูงอายุที่มีสภาพการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างกัน จะมีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน” ผลการทดสอบปรากฏดังตาราง 16 ต่อไปนี้

ตารางที่ 16 ผลการเปรียบเทียบความต้องการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ทั้ง 5 ด้าน ของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม ชมรม หรือสมาคม

ความต้องการการทำงานของสมาชิก ผู้สูงอายุ	เป็นสมาชิกของกลุ่ม ชมรม หรือสมาคม				t
	ชาย=57		หญิง=19		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. งานด้านวิชาการ	2.11	0.85	2.07	1.03	0.14
2. อาชีพค้าขาย	2.63	0.75	2.048	0.88	0.68
3. งานด้านบริการ	1.97	0.92	1.63	0.76	1.57
4. งานด้านแรงงานฝีมือ	2.01	0.75	1.53	0.50	3.10
5. งานด้านอื่นๆ	2.55	0.94	2.58	1.00	-0.13
รวมทุกด้าน	2.07	0.55	1.87	0.51	1.40

จากตาราง 16 แสดงว่าผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม ชมรม หรือสมาคมแตกต่างกัน มีความต้องการทำงานโดยรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ด้านฝีมือแรงงาน มีความต้องการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรม 1 กลุ่มมีความต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมมากกว่า 1 กลุ่ม นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

**ตอนที่ 4 ด้านข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการการทำงานของสมาชิก
ชมรมผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการ**

สำหรับข้อเสนอแนะของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการ
เกี่ยวกับความต้องการการทำงานสำหรับผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ซึ่งมีผู้ให้ข้อเสนอแนะ
จำนวนน้อย สรุปได้ดังตาราง 17 ต่อไปนี้

**ตารางที่ 17 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการการทำงานของสมาชิกชมรม
ผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการ**

ลำดับ	ความต้องการ	ความถี่
1. ด้านวิชาการ		
1.	ควรจัดให้มีวิทยากรมาให้ความรู้ด้านการเกษตร	6
2.	ควรจัดให้มีการฝึกสมาธิของชมรมผู้สูงอายุ	3
3.	ควรจัดหางานการสอนให้กับผู้สูงอายุที่ปลดเกษียณแล้ว	2
2. งานด้านการค้าขาย		
4.	ควรจัดหาตลาดสำหรับขายผลผลิตของชมรมผู้สูงอายุ	8
5.	ควรจัดหาแหล่งเงินทุนสำหรับการกุ๋ยิมดอกเบี๋ยต่ำ	3
6.	ไม่ควรเก็บภาษีดอกเบี๋ยเงินฝากจากบัญชีของผู้สูงอายุ	2
3. งานด้านบริการ		
7.	สังคมควรให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุมากกว่าปัจจุบัน	4
8.	ควรจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุให้แพร่หลายทุกจังหวัด	2
9.	ควรจัดบริการสวัสดิการสังคมในทุกๆด้านโดยเร็ว	4
10.	ควรลดค่าโดยสารรถยนต์ รถไฟ เรือ และเครื่องบินสำหรับผู้สูงอายุ	3
4. งานด้านฝีมือแรงงาน		
11.	จัดหางานให้ผู้สูงอายุที่สามารถทำงานได้ พร้อมทั้งการจัดการด้านการตลาด	5

ลำดับ	ความต้องการ	ความถี่
12.	ควรจัดตั้งกองทุนเงินสะสมสำรองเลี้ยงชีพโดยหักจากเงินเดือนและนายจ้างสมทบ	2
13.	ควรจัดบริการด้านการงานและรายได้แก่ผู้สูงอายุที่ยากจนและขาดผู้ดูแลเลี้ยงดู	3
14.	ควรจัดหางานที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุมาทำที่บ้านได้	6
5.	งานด้านอื่นๆ	
15.	ควรจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้ในการรักษาสุขภาพและโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ	3
16.	ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมค่ายผู้สูงอายุ	2
17.	จัดทำบัตรสุขภาพเพื่อให้บริการด้านสุขภาพอนามัยสำหรับผู้สูงอายุ	6
18.	ควรจัดทัศนอาจร ทัศนศึกษานอกสถานที่	4

จากตารางที่ 17 แสดงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการการทำงานของ
ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีผู้ให้ข้อเสนอแนะไว้เป็นรายด้าน ดังนี้

1. ด้านวิชาการ

ข้อเสนอแนะด้านวิชาการเรียงลำดับจากข้อความที่มีความถี่สูงสุดตามลำดับ ลำดับแรก คือข้อที่ว่า “ควรจัดให้มีวิทยากรมาให้ความรู้ด้านการเกษตร” (6) ข้อที่ว่า “ควรจัดให้มีการฝึกสมาธิของชมรมผู้สูงอายุ” (3) และข้อที่ว่า “ควรจัดหางานสอนหนังสือให้กับผู้สูงอายุที่ปลดเกษียณแล้ว “ (2)

2. งานด้านการค้าขาย

ข้อเสนอแนะด้านงานด้านการค้าขาย เรียงตามลำดับดังนี้ “ควรจัดหาตลาดสำหรับขายผลผลิตของชมรมผู้สูงอายุ” (8) ข้อที่ว่า “ควรจัดหาแหล่งเงินทุนสำหรับการถักย้อมดอกเบี๋ยดำ” (3) และข้อที่ว่า “ไม่ควรเก็บภาษีดอกเบี๋ยเงินฝากจากบัญชีของผู้สูงอายุ” (2)

3. งานด้านบริการ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานด้านบริการของผู้สูงอายุ เรียงตามลำดับจากข้อความที่มีความถี่สูงสุดสามอันดับแรก คือข้อที่ว่า “ควรจัดบริการสวัสดิการสังคมใน

ทุกๆด้านโดยเร็ว” (4) ข้อที่ว่า “ควรลดค่าโดยสารรถยนต์ รถไฟ เรือ และเครื่องบินสำหรับผู้สูงอายุ” (3) และข้อที่ว่า “ควรจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุให้แพร่หลายทุกจังหวัด” (2)

4. งานด้านฝีมือแรงงาน

ข้อเสนอแนะ งานด้านฝีมือแรงงาน เรียงลำดับจากข้อที่มีความถี่สูงสุดสามอันดับแรก คือข้อที่ว่า “ควรจัดหางานที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุมาทำที่บ้านได้” (6) ข้อที่ว่า “จัดหางานให้ผู้สูงอายุที่สามารถทำงานได้ พร้อมทั้งการจัดการด้านการตลาด” (5) ข้อที่ว่า “ควรจัดหาบริการด้านการงานและรายได้แก่ผู้สูงอายุที่ยากจนและขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู” (3) และข้อที่ว่า “ควรจัดตั้งกองทุนเงินสะสมสำรองเลี้ยงชีพตัดหยักจากเงินเดือนและเงินที่นายจ้างสมทบ” (2)

5. งานด้านอื่นๆ

ข้อเสนอแนะงานด้านอื่นๆ เรียงลำดับจากข้อที่มีความถี่สูงสุดสามอันดับแรกคือ ข้อที่ว่า “จัดทำบัตรสุขภาพเพื่อให้บริการด้านสุขภาพอนามัยสำหรับผู้สูงอายุ” (6) ข้อที่ว่า “ควรจัดทัศนอาจน ทัศนศึกษานอกสถานที่” (4) ข้อที่ว่า “ควรจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้ในการรักษาสุขภาพ” (3) และข้อที่ว่า “ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมค่ายผู้สูงอายุ” (2)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

งานวิจัยเรื่อง “ความต้องการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาความต้องการทำงานของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ รายละเอียดของการวิจัยมีดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการทำงานของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการทำงานของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการที่จำแนกตามตัวแปรด้าน เพศ อายุ สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษา อาชีพเดิมของผู้สูงอายุ รายได้ปัจจุบัน จำนวนบุคคลในครัวเรือน และการเป็นสมาชิกกลุ่ม
3. เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการเกี่ยวกับการจัดบริการการจัดหางานให้แก่ผู้สูงอายุ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการ สามารถนำข้อมูลไปจัดบริการหางานให้กับผู้สูงอายุตามความเหมาะสมได้ต่อไป
2. ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการที่มีความแตกต่างด้านตัวแปรต่างๆ ว่ามีความต้องการงานแตกต่างกันอย่างไร เพื่อให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบได้นำข้อมูลที่ได้ไปจัดบริการให้มีประสิทธิภาพได้ต่อไป

3. ได้ข้อเสนอแนะจากผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ สามารถนำมาเป็นแนวทางการจัดหางานที่เหมาะสมให้แก่ผู้สูงอายุได้ตามความต้องการจริงต่อไป

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุเมืองใหม่บางพลี จำนวน 140 คน และชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 367 คน รวมเป็นประชากรทั้งหมด 507 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากรข้างต้น ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด 76 คน คิดเป็นร้อยละ 15 ของประชากรทั้งหมด

ตัวแปรสำหรับการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ตัวแปรอิสระที่ศึกษา ได้แก่ สถานภาพของผู้สูงอายุที่ศึกษาแบ่งออกเป็น เพศ อายุ สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษา อาชีพเดิมของผู้สูงอายุ รายได้ปัจจุบัน จำนวนบุคคลในครัวเรือน และการเป็นสมาชิกกลุ่ม

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความต้องการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการแบ่งเป็น 5 ด้าน คือ งานด้านวิชาการ งานด้านค้าขาย งานด้านบริการ งานด้านแรงงานฝีมือ งานด้านอื่น ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้ คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส วุฒิ การศึกษา อาชีพเดิมของผู้สูงอายุ รายได้ปัจจุบัน จำนวนบุคคลในครัวเรือน และการเป็นสมาชิกกลุ่ม แบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checkist)

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ต้องการมากที่สุด	ให้คะแนน	5	คะแนน
ต้องการมาก	ให้คะแนน	4	คะแนน
ต้องการปานกลาง	ให้คะแนน	3	คะแนน
ต้องการน้อย	ให้คะแนน	2	คะแนน
ต้องการน้อยที่สุด	ให้คะแนน	1	คะแนน

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดด้านข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการจัดบริการการจัดหางานให้แก่ผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมกับกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขอจดหมายจากภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ถึงหัวหน้างานประชาสัมพันธ์จังหวัดสมุทรปราการ ประธานชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองใหม่บางพลี และประธานชมรมผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุที่ทำการศึกษาวิจัย
2. นำจดหมายจากภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่เสนอต่อหน่วยงานดังกล่าวข้างต้น เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ผู้วิจัยติดต่อกับชมรมผู้สูงอายุทั้งสองแห่ง ขอนัดเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นัดเก็บข้อมูลชมรมผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการ ในวันพฤหัสบดี และวันเสาร์ในเวลา บ่ายสองโมง (14.00 น) ของทุกสัปดาห์ ซึ่งเป็นวันที่ผู้สูงอายุได้มาทำกิจกรรมและรับการอบรมเกี่ยวกับสุขภาพ ที่โรงพยาบาลสมุทรปราการ

4. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ตามวัน เวลา ที่
นัดหมายไว้
5. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่หลายครั้งตามวันและเวลา
ดังกล่าวมาในช่วงเดือนธันวาคม 2541 ใช้เวลารวมทั้งหมด 3 อาทิตย์ ได้ข้อมูลครบเป็น
จำนวนร้อยละร้อย
6. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว มาดำเนินการวิเคราะห์
ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เก็บได้มาพิจารณาความสมบูรณ์ของการตอบ ทำ
การคัดเลือกแบบสอบถามที่มี ความสมบูรณ์ทุกฉบับ ไว้แล้วจึงนำไปวิเคราะห์ข้อมูล
โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS PC + การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์โดย
การใช้สถิติหลายรูปแบบ

ผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาความต้องการการทำงานของสมาชิก
ชมรมผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการ สรุปได้ดังนี้

1. ด้านข้อมูลส่วนตัว

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 76 คนแยกเป็น
ชาย 28 คน คิดเป็นร้อยละ 36.8 หญิงจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 63.2 ด้าน
อายุผู้ตอบส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 60-65 ปี มีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 53.9 รองลง
ไปเป็นผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 70 ปีมีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 23.7 และที่
เหลือเป็นผู้สูงอายุที่มีช่วงอายุ 66-70 ปี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 22.4 ด้าน
สถานภาพสมรส มีผู้สมรสแล้วจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 57.9 เป็นหม้ายหรือ
หย่าร้าง จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 27.6 และเป็นโสด จำนวน 11 คน คิดเป็น
ร้อยละ 14.5 ด้านวุฒิการศึกษาผู้สูงอายุส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาถึง

มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 81.6 คน รองลงไปเป็นระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 10.5 และจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 7.9 ด้านอาชีพเดิมของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านค้าขายมี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 38.2 รองลงไปเป็นอาชีพแรงงานไร้ฝีมือ มีจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 30.3 อาชีพที่เป็นวิชาชีพมีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 17.1 อาชีพอื่น ๆ มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 7.9 อาชีพบริการ มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.9 อาชีพแรงงานฝีมือ มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.6 ด้านรายได้ปัจจุบัน (ต่อเดือน) ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท มีจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 68.4 และมีรายได้ 5,000 บาท ขึ้นไป มีจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 31.6 ด้านจำนวนบุคคลในครัวเรือนส่วนใหญ่มี 1-4 คน มีจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 55.3 และมี 5 คนขึ้นไปมีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 44.7 ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสมาคม ผู้ตอบส่วนใหญ่เป็นสมาชิกเพียงหนึ่งกลุ่มมีจำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 75.0 และมีผู้เป็นสมาชิกมากกว่าหนึ่งกลุ่มจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0

2. ด้านความต้องการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการ

2.1 ความต้องการการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ รวมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.19 ซึ่งอยู่ในระดับน้อย แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ก็ยังพบว่าความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุอยู่ในระดับที่น้อยทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านอาชีพค้าขายมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.59 งานด้านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.56 งานด้านวิชาการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.10 งานด้านแรงงานฝีมือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.89 และงานด้านบริการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.85

2.2 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยของความ ต้องการการทำงานของผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง โดยจำแนกตามด้าน มีเพียง 4 ด้าน คือ งานด้านวิชาการ ได้แก่ ข้อที่ว่า “เป็นผู้แนะนำวิชาชีพให้กับบุคคลทั่วไป” ด้านอาชีพค้าขาย คือ ข้อที่ว่า “เปิดร้านขายของชำ” ข้อที่ว่า “เปิดร้านขายต้นไม้ประดับ” ข้อที่ว่า “เปิดร้านขายดอกไม้พวงมาลัย” และข้อที่ว่า “เปิดร้านขายอาหาร”

งานด้านบริการ คือข้อที่ว่า “ทำงาน ทำความสะอาดอาคารชุด บ้านเช่า” และงานด้านอื่น ๆ คือข้อที่ว่า “ต้องการเป็นเกษตรกรรายย่อยขยายพันธุ์พืชโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเพาะ ตอนกิ่ง ต่อกิ่ง เป็นต้น” และข้อที่ว่า “ต้องการทำสิ่งประดิษฐ์อุตสาหกรรมในครัวเรือน”

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 เปรียบเทียบผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน มีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน ปรากฏว่าโดยรวมทุกด้านผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน มีความต้องการการทำงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านวิชาการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 เปรียบเทียบความต้องการทำงานของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันจะมีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน พบว่าผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันมีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 เปรียบเทียบความต้องการทำงานของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน จะมีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน พบว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสต่างกันมีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4 เปรียบเทียบความต้องการทำงานของผู้สูงอายุที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน จะมีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน โดยรวม ปรากฏว่าผู้สูงอายุที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติแต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านวิชาการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 5 เปรียบเทียบความต้องการทำงานของผู้สูงอายุที่มีรายได้ปัจจุบันต่างกัน จะมีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน พบว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ปัจจุบันต่างกันมีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 6 เปรียบเทียบความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุคคลในครัวเรือนต่างกัน จะมีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน ปรากฏว่า โดยรวมทุกด้านมีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านวิชาการ มีความต้องการการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 7 เปรียบเทียบความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกกลุ่ม ชมรม หรือสมาคมต่างกัน จะมีความต้องการการทำงานแตกต่างกัน ปรากฏว่าผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกกลุ่ม ชมรม หรือสมาคม โดยรวมทุกด้านแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านฝีมือแรงงานมีความต้องการการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการ มีผู้ให้ข้อเสนอแนะจำนวนน้อยราย ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

4.1 ด้านวิชาการ

ข้อเสนอแนะด้านวิชาการเรียงลำดับจากข้อความที่มีความถี่สูงตามลำดับ ลำดับแรกคือ ข้อที่ว่า “ควรจัดให้มีวิทยากรมาให้ความรู้ด้านการเกษตร” (6) ข้อที่ว่า “ควรจัดให้มีการฝึกสมาธิของชมรมผู้สูงอายุ” (3) และข้อที่ว่า “ควรจัดงานสอนหนังสือให้กับผู้สูงอายุที่ปลดเกษียณแล้ว” (2)

4.2 ด้านการค้าขาย

ข้อเสนอแนะด้านการค้าขาย เรียงตามลำดับดังนี้ “ควรจัดหาตลาดสำหรับขายผลผลิตของชมรมผู้สูงอายุ” (8) ข้อที่ว่า “ควรจัดหาแหล่งเงินทุนสำหรับการกุ๊ยมดอกเบี๋ยดำ” (3) ข้อที่ว่า “ให้ทางราชการจัดหาตลาดสำหรับขายพวงมาลัย และดอกไม้ให้” (3)

4.3 งานด้านบริการ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานด้านบริการของ ผู้สูงอายุ เรียงตามลำดับจากข้อความที่ถี่สูงที่สุดคือข้อที่ว่า “ควรจัดบริการสวัสดิการสังคมในทุก ๆ ด้านโดยเร็ว ” (4) ข้อที่ว่า “ควรลดค่าโดยสารรถยนต์ รถไฟ และเครื่องบินสำหรับผู้สูงอายุ” (3) และข้อที่ว่า “ควรจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุให้แพร่หลายทุกจังหวัด” (2) และข้อที่ว่า “ควรจัดตั้งกองทุนเงินสะสมสำรองเลี้ยงชีพโดยหักจากเงินเดือนและเงินที่นายจ้างสมทบ” (2)

4.4 งานด้านฝีมือแรงงาน

ข้อเสนอแนะงานด้านฝีมือแรงงาน เรียงตามลำดับจากข้อที่มีความถี่สูงสุด คือข้อที่ว่า “ควรจัดหางานที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุมาทำที่บ้านได้” (6) ข้อที่ว่า “จัดหางานให้ผู้สูงอายุที่สามารถทำงานได้ พร้อมทั้งการจัดการด้านการตลาด” (5)

4.5 งานด้านอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะงานด้านอื่น ๆ คือข้อที่ว่า “เรียงลำดับจากข้อที่มีความถี่สูง คือข้อที่ว่าต้องการเป็นผู้ขายพันธุ์พืช โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น เพาะชำกิ่ง ตอนกิ่ง ต่อกิ่งเป็นต้น” (5) ข้อที่ว่า “ต้องการทำสิ่งประดิษฐ์อุตสาหกรรมในครัวเรือน” (5) ข้อที่ว่า “ต้องการเป็นผู้จำหน่ายพันธุ์ปลา” (3)

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาความต้องการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ในเขตจังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมทุกด้าน พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการทำงานอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมอีกทั้งผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุที่มีสภาพร่างกายเสื่อมโทรมมาก และมีสภาพทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง และการจัดบริการการทำงานให้กับผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอ จึงไม่มีข้อมูลด้านงานอาชีพที่จะทำ จึงทำให้ผู้สูงอายุมีความต้องการการทำงาน โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ภควัฒร์ คำพวง (2541 : 98) ที่พบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการการบริการด้านการงาน และรายได้อยู่ในระดับปานกลางโดยผู้สูงอายุส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่มีอายุมากจึงไม่ต้องการที่จะประกอบอาชีพ และไม่ต้องการที่จะต้องตรากตรำทำงานหนักอีกต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของ วาทีณี บุญชะลิกษ์ และยุพิน วรรณสิริอมร (2540 : 376) ที่ว่าการที่ผู้สูงอายุไม่ต้องการทำงานหรือไม่มีบทบาทในเชิงธุรกิจ มาจากสาเหตุสำคัญ 4 ประการคือ ไม่สามารถทำงานได้ สุขภาพไม่อำนวยให้ทำงาน ต้องการพักผ่อน คือ ไม่อยากทำงานหนักอีกต่อไป และมีบุตรหลานหรือบุคคลอื่นเลี้ยงดูอยู่แล้ว แต่ถึงกระนั้นก็ยังมียุสูงอายุอีกส่วนหนึ่ง ยังมีความต้องการที่จะทำงานอยู่ เนื่องจากต้องการทำตนให้เป็นประโยชน์ช่วยเหลือสังคม และการทำงานเชิงเศรษฐกิจ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านวิชาการ ด้านอาชีพค้าขาย ด้านบริการ ด้านแรงงานฝีมือ และด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้

อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุมองเห็นความสำคัญของปัญหาสุขภาพ ซึ่งมีโอกาสเกิดโรคภัยไข้เจ็บได้ง่าย เพราะอวัยวะและระบบการทำงานต่าง ๆ ของร่างกายเกิดความเสื่อมถอย ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจของสถาบันวิจัยสังคม พบว่า ผู้สูงอายุประสบกับปัญหาสุขภาพอนามัยทรุดโทรมอยู่ในลำดับต้น ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของสุรกุล เจนอบรม (2529 : 5) ที่อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของผู้สูงอายุที่สำคัญคือ ระบบอวัยวะและระบบการทำงานต่าง ๆ ของร่างกาย จะเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาวะเสื่อม ทำให้ผู้สูงอายุมีโรคประจำตัว หรือเป็นโรคที่รักษาให้หายได้ช้า อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ศรีทับทิม พานิชพันธ์ (2525 : 29) ที่ว่าปัญหาสุขภาพอนามัยของคนสูงอายุจะแตกต่างไปจากประชากรกลุ่มอื่น ด้วยเหตุดังกล่าว อาจเป็นไปได้ที่ทำให้ผู้สูงอายุไม่ยอมทำงานหนัก และเป็นสาเหตุให้ผู้สูงอายุมีความต้องการการทำงานอยู่ในระดับที่น้อย

2. การเปรียบเทียบความต้องการการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสมุทรปราการ แบ่งตามตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุตัวแปรด้านเพศตามสมมติฐานข้อที่ 1 พบว่าโดยรวมทุกด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิชาการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งก็เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุเพศชายมีความต้องการทำงานมากกว่าเพศหญิง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะในสังคมไทยสมัยก่อนผู้หญิงถูกเลี้ยงดูมาให้มีลักษณะพึ่งพาครอบครัว ไม่นิยมทำงานมีความด้อยโอกาสในด้านหน้าที่การงาน ด้านสังคม บทบาทในครอบครัวและด้านอื่น ๆ น้อยกว่าเพศชาย ซึ่งถือว่าเป็นผู้นำครอบครัวจึงเป็นเหตุให้มีความต้องการการทำงานน้อยกว่าเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ สุทธิพันธ์ พักสุวรรณ (2537 : 70) ที่ศึกษาการปรับตัวของผู้สูงอายุในและนอกสถานสงเคราะห์ในกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้สูงอายุเพศชายมีการปรับตัวได้ดีกว่าเพศหญิง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิศา ชูโต (2525 : 3-60) ที่ศึกษาปัญหาของผู้สูงอายุไทย พบว่า เพศหญิงมีแนวโน้มของการมีปัญหาสุขภาพมากกว่าเพศชาย ทั้งนี้เพราะว่าเพศหญิงและเพศชายมีสมรรถภาพแตกต่างกัน จึงทำให้ผู้สูงอายุเพศชายมีความต้องการมากกว่าเพศหญิงก็อาจเป็นได้

2.2 ผลการเปรียบเทียบความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุ ตามตัวแปรด้านอายุ สำหรับสมมติฐานข้อที่ 2 โดยรวมทุกด้านพบความแตกต่างอย่างไม่มี

นับสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุของไทยที่อยู่ในช่วงอายุต่าง ๆ มีความต้องการการทำงานคล้ายคลึงกัน ไม่สามารถทำประโยชน์อะไรให้กับสังคมและครอบครัวได้อีกแล้วก็เป็นได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม (2534 : 14-15) ที่ว่า ผู้สูงอายุในวัยใกล้เคียงกันจะมีสภาพต่าง ๆ คล้ายกัน จึงต้องการทำงานในระดับน้อย

2.3 ผลการเปรียบเทียบความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุตามตัวแปรด้านสถานภาพสมรส สำหรับสมมติฐานข้อที่ 3 โดยรวมทุกด้านพบความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นผู้สมรสแล้ว (ร้อยละ 57.9) มีผู้สูงอายุที่มีสถานภาพโสด หม้ายหรือหย่าร้าง เพียงเล็กน้อย เท่านั้น และผู้สูงอายุเหล่านั้นอาจมีความต้องการการทำงานเหมือน ๆ กันก็อาจเป็นได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เขมิกา ยามะรัต (2527 : 117-121) ที่ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตของคนชรา พบว่า คนชราไทยมีความสุขกับการที่ได้มีกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัว และสังคม มากกว่าถอนตัวออกจากสังคม จากเหตุผลดังกล่าว ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพโสดจึงมีความต้องการ ด้านการทำงาน และรายได้สูงกว่าผู้สูงอายุที่เป็นหม้าย หรือหย่าร้าง ก็อาจเป็นได้

2.4 ผลการเปรียบเทียบความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุตามตัวแปรด้านวุฒิการศึกษา สำหรับสมมติฐานข้อที่ 4 พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โดยผู้สูงอายุที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายมีความต้องการการทำงานสูงกว่า ผู้สูงอายุที่มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เมื่อพิจารณาโดยรวมทุกด้านทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่มีวุฒิการศึกษาในระดับนี้ ถือได้ว่า มีการศึกษาในระดับปานกลาง ซึ่งต้องการการศึกษาและการทำงานต่าง ๆ เพิ่มเติมอยู่ และมีความสามารถในการปรับตัวในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ สุทธิพันธ์ พักสุวรรณ (2527 : 74) ที่พบว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาในระดับสูงมีการศึกษาปรับตัวได้ดีกว่า อีกทั้งผู้สูงอายุกลุ่มนี้ อาจมีความรู้ เรื่องการบริการจัดหางานสำหรับผู้สูงอายุอยู่บ้าง ส่วนผู้สูงอายุที่มีวุฒิการศึกษาในกลุ่มต่ำกว่ากลุ่มนี้ อาจไม่มีความรู้เรื่องการบริการจัดหางาน ทำให้ผู้สูงอายุที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความต้องการการทำงานโดยรวมทุกด้านสูงกว่าผู้สูงอายุกลุ่มอื่นก็อาจเป็นได้

2.5 ผลการเปรียบเทียบความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุตามตัวแปรด้านรายได้ ปัจจุบัน สำหรับสมมติฐานข้อที่ 5 เมื่อพิจารณาโดยรวมทุกด้านและ

รายด้าน มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มมีสภาพเสื่อมโทรมทางร่างกาย จิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2533 : 5-6) ก็ได้กล่าวถึงภารกิจเชิงพัฒนาการในวัยชราคือ วัยสูงอายุบุคคลในวัยนี้ ว่าผู้ที่มีอายุเกินกว่า 60 ปีขึ้นไป ควรมีบทบาทและภาระหน้าที่ คือสามารถเรียนรู้และปรับตัวเกี่ยวกับความเสื่อมโทรมทางด้านร่างกาย และสามารถปรับตัวได้เกี่ยวกับการเกษียณอายุการทำงานประจำ ตลอดจนรายได้ที่ลดน้อยลงไปด้วยเหตุผลดังกล่าวมาจึงทำให้ผู้สูงอายุมีการปรับตัวเองคล้ายคลึงกันก็อาจเป็นได้

2.6 ผลการเปรียบเทียบความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุตามตัวแปรด้านจำนวนบุคคลในครัวเรือน สำหรับสมมติฐานข้อที่ 6 โดยรวมทุกด้าน พบความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านวิชาการมีความต้องการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่มีภาระในครอบครัวน้อยย่อมได้เปรียบในการปรับตัว และย่อมรู้ว่ามีบริการอะไรบ้างให้กับตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพร ชโยวรรณและศิริวรรณ ศิริบุญ (2538 : 86) ที่ประมวลประเด็นการวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยต่าง ๆ ของบุคคลมีความสัมพันธ์กับการทำงาน รายได้ สุขภาพและอื่น ๆ เช่น การมีเวลาว่างมาก หรือมีภาระน้อยกว่า ทำให้ผู้สูงอายุมีความกระตือรือร้นมากกว่า

2.7 ผลการเปรียบเทียบความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุ ตามตัวแปรด้านการเป็นสมาชิกกลุ่ม สำหรับสมมติฐานข้อที่ 7 พบว่า เมื่อพิจารณาโดยรวมทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่กลุ่มนี้เข้าเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุอยู่แล้ว มีความสนใจในกิจกรรมชมรม มีความสนใจในกิจกรรมทางสังคมอยู่แล้ว ซึ่งผลอันนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เขมิกา ยามะรัต (2527 : 84) ที่ศึกษาวิจัยความพึงพอใจของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุที่ยังคงมีส่วนร่วมทางสังคมสูง มีความพึงพอใจในชีวิตสูง และสอดคล้องกับงานวิจัยของฉันทนา กาญจพจน์ (2530 : 48-56) ที่วิจัยความสัมพันธ์อัตมโนทัศน์ กับการมีกิจกรรมในสังคมของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมมากจะมีอัตมโนทัศน์ต่อตนเองในแง่ดี แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านฝีมือแรงงาน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ทั้งนี้ก็อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่มีฝีมือและมีความสามารถย่อมต้องมีโอกาส

ดีกว่าผู้ที่ไม่มีความสามารถและผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกกลุ่มมีการปรับตัวดีกว่า ผลอันนี้สอดคล้องกับทฤษฎีกิจกรรมทางสังคม (Activity Theory) ดังที่ เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉนิก (2534 : 14-15) ได้อธิบายไว้ว่า การปรับตัวของบุคคลมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับกิจกรรมทางสังคม ยิ่งผู้สูงอายุมีกิจกรรมมากขึ้นเท่าใด ก็จะปรับตัวได้มากขึ้น เท่านั้น ดังนั้นในการปรับตัวเข้ากับบุคคลของผู้สูงอายุที่มีฝีมือแรงงานซึ่งก็เป็นผู้มีการศึกษาคืออยู่แล้ว จึงมีความต้องการการทำงานมากกว่าผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มก็อาจเป็นได้

3. สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ในเขตจังหวัดสมุทรปราการนั้น มีผู้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรจัดบริการด้านการงานและรายได้แก่ผู้สูงอายุที่ยากจน และขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้ตอบเห็นว่าผู้สูงอายุจำนวนมากยังมีฐานะยากจน ถูกทอดทิ้งจากบุตรหลานให้อยู่ตามลำพัง อันเนื่องมาจากสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ในภาพของการดิ้นรนทางเศรษฐกิจ เช่น ในปัจจุบันประชาชนบางกลุ่ม ไม่สามารถจะดูแลผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึงก็เป็นได้ และผู้สูงอายุผู้ต้องการความช่วยเหลือทางการเงินจากบุตรหลานของตน เพื่อสะสมไว้ใช้จ่ายในยามเจ็บไข้ได้ป่วย และผู้สูงอายุต้องการให้รัฐช่วยในการจัดหาอาชีพ ที่เหมาะสมกับตนเองเพื่อเป็นการเพิ่มพูนรายได้ ซึ่งความต้องการดังกล่าวนี้เป็นความต้องการที่จะช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุ เพื่อให้มีรายได้มาจุนเจือตนเองและครอบครัว

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. หน่วยงานภาครัฐการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เช่น กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพมหานคร โรงพยาบาลต่าง ๆ กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานเอกชนควรจัดบริการต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุให้หลากหลายและทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านอาชีพการงาน และรายได้ เพราะจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการการทำงานยังน้อยอยู่ อาจเป็นเพราะยังไม่มีหน่วยงานใด ทั้งภาครัฐการและเอกชนให้ความสนใจจัดบริการด้านนี้และให้ทั้งสาระ ข้อมูล แก่ผู้สูงอายุ

2. รัฐบาลควรส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรเอกชน เช่น มูลนิธิ สมาคม สโมสร ชมรม หรือสถานพยาบาลเอกชนประเภทต่าง ๆ จัดบริการต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุ ให้แพร่หลายมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย โดยจัดบริการ โดยไม่คิดมูลค่า หรือจัดในราคาถูก เพื่อให้ผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจนได้มีโอกาสใช้บริการนั้น ๆ ด้วย

3. รัฐบาลควรจัดวางนโยบายและจัดหน่วยงาน เพื่อจัดอาชีพของผู้สูงอายุ โดยตรงโดยจัดเป็นแผนงานและนโยบายระดับแห่งชาติ เช่น มีการจัดตั้งหน่วยงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยตรง เช่น คณะกรรมการประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลางประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ทั้งภาคราชการ เอกชน สมาคมผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ตลอดจนชมรมผู้สูงอายุต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการเพื่อผู้สูงอายุโดยตรง

4. จากที่ได้พบว่า ผู้สูงอายุเพศชายปรับตัวได้ดีกว่าเพศหญิง เพราะฉะนั้น ในการทำกิจกรรมใด ๆ ที่ทั้งเพศชายและเพศหญิงได้ปฏิบัติร่วมกัน เพศหญิงควรได้รับการสนับสนุน หรือเปิดโอกาสให้เพศหญิงได้เป็นผู้คิด และร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาให้มาก เพื่อให้เป็นการให้โอกาสเพศหญิงได้พบปะ และได้เข้าสังคมกับกลุ่มต่าง ๆ มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อการปรับตัวของผู้สูงอายุเพศหญิงจะได้ดีขึ้นกว่าเดิม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ควรมีการศึกษาเรื่องเดียวกันนี้ในกลุ่มประชากรอื่น เช่น ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุอื่น ๆ หรือผู้สูงอายุในต่างจังหวัดหรือชนบท เพื่อจะได้ข้อมูลที่เป็นภาพรวมของความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุให้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงต่อไป

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุในเรื่องความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุในแต่ละด้านโดยละเอียด เช่น ด้านวิชาการ ด้านอาชีพค้าขาย ด้านบริการ ด้านฝีมือแรงงาน และด้านอื่น ๆ เพื่อจะได้เป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการจัดบริการและการจัดการศึกษาแก่ผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

3. ควรจัดให้มีการศึกษาบทบาทที่พึงประสงค์ของหน่วยงานที่ให้บริการด้านการจัดหางานแก่ผู้สูงอายุ โดยศึกษาจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้สูงอายุเอง ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถนำมาปรับปรุงงานบริการของหน่วยงาน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในการรับบริการอย่างสูงสุด

4. ควรมีการศึกษารูปแบบในการจัดบริการ จัดหางานให้กับผู้สูงอายุ เพื่อให้ได้รูปแบบของการบริการที่มีสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ ของผู้สูงอายุของไทยเราสามารถสนองความต้องการของผู้สูงอายุด้านการทำงานในระยะเวลาข้างหน้าได้ต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- เกริกศักดิ์ บุญญานพพงษ์. ศักยภาพผู้สูงอายุในการทำงานเพื่อสังคม. “งานวิจัยและนโยบายส่งเสริมแก่ผู้สูงอายุ”. 2529.
- เขมิกา ยามะรัต. ความพึงพอใจในชีวิตของคนราศีกษาศึกษากรณีข้าราชการบำนาญกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ. : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2527. (อัดสำเนา)
- คณะทำงานพิจารณานโยบาย และมาตรการหลักเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุ. นโยบายและมาตรการสำหรับผู้สูงอายุระยะยาว. (พ.ศ. 2534 – 2554) มปท. 2535.
- โครงการศึกษาวิจัยความต้องการของผู้สูงอายุในด้านการงานและสวัสดิการ เพื่อจัดตั้งศูนย์บริการจัดหางานให้แก่ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร : ศูนย์บริการจัดหางานให้ผู้สูงอายุ สภาผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร. 2538.
- จรรยา สุวรรณทัต. “ลักษณะของครอบครัวไทย : อดีต ปัจจุบันและอนาคต” วารสารจิตวิทยา 1. (1) : 19-23 : 2527.
- จันทร์รัตน์ ระเบียบโลก. “แนวคิดเกี่ยวกับประชากรผู้สูงอายุต่อการกำหนดนโยบาย” วารสารอนามัย. 4 : 297-298 กรกฎาคม – สิงหาคม 2535.
- จิราภา จอกแก้ว. แนวทางการจัดบริการการศึกษาให้กับผู้สูงอายุในชนบท. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ. 2535.
- ฉันทนา กาญจนพจน์. ความสัมพันธ์ระหว่างการร่วมกิจกรรมกับมโนทัศน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530. (อัดสำเนา)
- ชูศรี วงศ์รัตน์. การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. 2523.
- เชียรศรี วิวิธสิริ. จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. 2534.
- นภาพร ชโยวรรณ. “ปัญหาของผู้สูงอายุในประเทศไทย” เอกสารการประชุมทางวิชาการประชากรศาสตร์. แห่งชาติ 2530. กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2530.

- นิตา ชูโต. คนไทยไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2525.
- บรรลุ ศิริพานิชและคนอื่น ๆ. พฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุไทยที่มีอายุยืนยาวและแข็งแรง. กรุงเทพฯ : สามัคคีการพิมพ์, 2531.
- บุศกร โกมลภมร. ความต้องการด้านสุขภาพอนามัยและความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อบริการส่งเสริมสุขภาพ. กรุงเทพฯ : กระทรวงสาธารณสุข. 2523.
- ประสพ รัตนกร "สุขใจ - ในวัยงาม". คนไทยอายุยืน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก. 2529.
- พญัตินันท์ เหลืองไพบูรณ์. การจัดบริการสวัสดิการสังคมในชมรมผู้สูงอายุ : ศึกษากรณีการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ สส.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2530. (อัดสำเนา)
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. 2529.
- เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม. "การศึกษากลุ่มประชากรผู้สูงอายุไทย : หลักการและทฤษฎีที่สามารถนำไปใช้" ประมวลบทความและผลงานทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. 2534. (อัดสำเนา)
- พีรสิทธิ์ คำนวนคิดปีและคณะ. ความทันสมัย ภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองและปัญหาบางประการของคนชรา. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัย สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์. 2523.
- ภควัตร คำพวง. ความต้องการการบริการสำหรับผู้สูงอายุของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. 2540.
- มาลี รัชตะนาวัน. ความต้องการในการรับบริการทางการศึกษาของโรงเรียนของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. หลักการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศึกษาพร, 2528.

วรรณิ พงศ์ธีรพร. ปัญหาและต้นทุนในการให้บริการสงเคราะห์ผู้สูงอายุในประเทศไทย.

วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2530.

(อัดสำเนา)

วิมล ชาญชนบท. รูปแบบการจัดการศึกษาออกโรงเรียน สำหรับผู้สูงอายุในชนบท

จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรี-

นครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534.

วาทีนิ บุญชะลิกษ์และยุพิน วรสิริอมร. "ผู้สูงอายุในประเทศไทย". จุดเปลี่ยนนโยบาย

ประชากรประเทศไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล : 315-385 ; 2540.

ศรีทัฬหิม พานิชพันธ์. "บริการสังคมกับผู้สูงอายุ" สรุปปริทัศน์. ฉบับพิเศษ สุขภาพ

ผู้สูงอายุ. 2525.

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. แนวทางการจัดบริการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2534. (อัดสำเนา)

ศรีเรือน แก้วกังวาล. จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : ประกายพริก. 2530.

ศศิดา นิรินธรรชาติ. การศึกษาความต้องการการเตรียมตัวก่อนการเกษียณของ

ข้าราชการก่อนเกษียณในหน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการใน

ส่วนกลาง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนคริน-

ทรวิโรฒ ประสานมิตร. 2534. (อัดสำเนา)

สุธีรา นุ้ยจันทร์. การศึกษาบทบาทของครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุ : ศึกษา

เฉพาะกรณีครอบครัวผู้ใช้บริการศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุดินแดง

และครอบครัวสมาชิกชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสงฆ์. วิทยานิพนธ์ สส.ม.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2530. (อัดสำเนา)

สมัททา ปิ่นทะแพทย์. จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : หอรัตนัยการพิมพ์. 2527.

สุรกุล เจนอบรม. "การศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ : ความจำเป็นเร่งด่วน" วารสาร

ประชากรศึกษา 12 (1) : 68-73 : เมษายน 2529.

สุทธิพันธ์ พักสุวรรณ. การปรับตัวของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์และผู้สูงอายุนอก

สถานสงเคราะห์ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. 2537.

(อัดสำเนา)

- สุรีย์ บุญญานพวงศ์. สภาพผู้สูงอายุในสังคมเมือง. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2534. (อัดสำเนา)
- สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย. การพยาบาลผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท. 2533.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. จิตวิทยาการเรียนรู้ผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. 2533. (อัดสำเนา)
- ไสว พรหมณี. “นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับผู้สูงอายุ” การวิจัยเรื่องผู้สูงอายุในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. 2528.
- อรพินท์ บุณนาค. ความต้องการของผู้สูงอายุในด้านการทำงานและสวัสดิการเพื่อจัดตั้งศูนย์บริการจัดหางานให้ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2537.
- Chatfield, W.F. “Economic and Sociological Factors in Influencing Life Satisfaction of the Aged” Journal of Gerontology. 32 : 593-599; 1970.
- Edwards, F.N. and B.L. Klemmack. “Correlate of life Satisfaction : Areexamination,” Journal of Gerontology. 28 : 497-502 ; 1979.
- Herzberg Frederick and others. The Motivation to work. New York : John wiley and Sons Inc ; 1959.
- Neugarten, B. Personality in Middle and Late Life. New York : Atherton Press, 1964.

ภาคผนวก

ที่ กท.0806/ พิเศษ

คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

วันที่ 10 พฤศจิกายน 2541

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

เรียน ผู้อำนวยการประชาสงเคราะห์จังหวัด

ด้วยภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
ขอรับรองว่า นายอดิชาติ ปาทา เป็นนิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ ประสานมิตร นิสิตผู้นี้มีความประสงค์จะมาติดต่อเพื่อขอความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า เพื่อทำสาร
นิพนธ์ เรื่องความต้องการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ทั้งนี้อยู่ในความควบคุมของ ดร.เพ็ญแข ประจัน
ปัจจนึก สิ่งที่นิสิตใคร่ขอความอนุเคราะห์คือ ขอให้ผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ตอบแบบสอบถาม
เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงมาทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือ
ในครั้งนี้ และขอขอบคุณในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่ นิสิตผู้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

.....

(รองศาสตราจารย์เชิษฐศรี วิวิธสิริ)

หัวหน้าภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่

โทร. 2583997 ต่อ 20

ที่ กท.0806/ พิเศษ

คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

10 พฤศจิกายน 2541

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

เรียน หัวหน้าชมรมผู้สูงอายุเคหะเมืองใหม่บางพลี

ด้วยภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ขอรับรองว่า นายอดิชาติ ปาทา เป็นนิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร นิสิตผู้ที่มีความประสงค์จะมาติดต่อเพื่อขอความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า เพื่อทำสารนิพนธ์ เรื่องความต้องการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ทั้งนี้อยู่ในความควบคุมของ ดร.เพ็ญแข ประจวบปัจจนิก สิ่งที่นิสิตใคร่ขอความอนุเคราะห์คือขอให้หัวหน้าชมรมผู้สูงอายุเคหะเมืองใหม่บางพลี ตอบแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงมาทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอขอบคุณในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่ นิสิตผู้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ไชยศรี วิวิธสิริ)

หัวหน้าภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่

โทร. 2583997 ต่อ 20

ภาคผนวก
แบบสอบถาม

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง

ความต้องการการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุใน จังหวัดสมุทรปราการ

คำชี้แจง

การวิจัยในครั้งนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาความต้องการการทำงานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการและศึกษาข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ ข้อมูลที่ได้ศึกษาในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงให้บริการแก่ผู้สูงอายุสำหรับบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้สามารถจัดบริการให้ตรงและสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุต่อไป

ข้อมูลที่ได้รับครั้งนี้ จะไม่มีผลต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่อย่างใดทั้งสิ้น ฉะนั้นจึงใคร่ขอความกรุณาให้ท่านได้ตอบแบบสอบถามตามความจริงที่สุดและตอบข้อความทุกข้อที่ได้ถามไป

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งที่ท่านได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

นายอดิชาติ ปาทา

ผู้วิจัย

แบบสอบถาม

ตอนที่ 1

ด้านข้อมูลส่วนตัว

คำชี้แจง

โปรดใส่เครื่องหมาย / ลงในช่อง () ที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่านมากที่สุด

1. เพศ
 - () ชาย
 - () หญิง
2. อายุ
 - () 60-65 ปี
 - () 66-69 ปี
 - () 70 ปีขึ้นไป
3. วุฒิมัธยมศึกษา
 - () ประถมศึกษา ถึง มัธยมศึกษาตอนต้น
 - () มัธยมศึกษาตอนปลาย
 - () สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย
4. สถานภาพสมรส
 - () โสด
 - () สมรส
 - () หม้ายหรือหย่าร้าง
 - () อื่น ๆ (โปรดระบุ.....)
5. อาชีพเดิมของผู้สูงอายุ
 - () อาชีพที่เป็นวิชาชีพ เช่น ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ วิศวกร
ผู้บริหารในหน่วยงานเอกชน หรือรัฐวิสาหกิจ
 - () อาชีพค้าขาย เช่น ประกอบธุรกิจส่วนตัว นายหน้า เปิดร้าน
ขายของชำ ขายอาหาร ขายผลไม้ ขายดอกไม้ เป็นต้น

- () อาชีพบริการ เช่น เป็นพนักงานธุรการ พนักงานขาย
พนักงานการเงินในบริษัท หรือรัฐวิสาหกิจต่างๆ เป็นต้น
- () อาชีพแรงงานฝีมือ เช่น เป็นช่างเสริมสวย ช่างตัดผม
ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างตกแต่งบ้าน ช่างปูกระเบื้อง เป็นต้น
- () อื่นๆ เช่น เป็นกรรมกร เกษตรกร คนงานในโรงงานอุตสาหกรรม
เป็นต้น
- () อื่น ๆ (โปรดระบุ.....)
6. รายได้ปัจจุบัน
- () ต่ำกว่า 5,000 บาท
- () 5,000 บาทขึ้นไป
7. จำนวนบุคคลในครัวเรือน
- () 1-4 คน
- () 5 คนขึ้นไป
8. เป็นสมาชิกของกลุ่ม ชมรม หรือสมาคม
- () เป็นสมาชิกหนึ่งกลุ่ม
- () เป็นสมาชิกมากกว่าหนึ่งกลุ่ม

ตอนที่ 2

ความต้องการการทำงานของผู้สูงอายุ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับความต้องการของท่านมากที่สุด ข้อละ 1 ช่อง

ข้อความ	ระดับความต้องการ				
	5	4	3	2	1
1. งานด้านวิชาการ					
1. ทำงานเป็นผู้ฝึกอบรมหรือเป็นวิทยากรในโอกาสต่าง ๆ					
2. สอนหนังสือในโรงเรียนทั้งของรัฐและเอกชน					
3. ทำงานเป็นผู้ช่วยในงานต่าง ๆ ที่มีค่าตอบแทน					

ข้อความ	ระดับความต้องการ				
	5	4	3	2	1
4. ทำงานเป็นที่ปรึกษาให้กับบริษัทต่าง ๆ					
5. เป็นครูสอนวิชาชีพ					
6. เป็นครูสอนดนตรีไทย					
7. เป็นครูฝึกลูกเสือชาวบ้าน					
8. เป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ด้านการเกษตร เช่น เป็นผู้ฝึกอบรมการขยายพันธุ์พืช เป็นต้น					
9. เป็นผู้แนะนำวิชาชีพให้กับบุคคลทั่วไป					
2. อาชีพค้าขาย					
10. เปิดร้านขายดอกไม้และพวงมาลัย					
11. เปิดร้านขายของชำ					
12. เปิดร้านขายอาหาร					
13. เปิดร้านขายผลไม้					
14. เปิดร้านขายขนมหวานต่าง ๆ					
15. เปิดร้านขายอาหารตามสั่ง					
16. เปิดร้านขายพลาสติก ปลาแห้ง					
17. เปิดร้านผักสด					
18. ทำนต้องการเปิดร้านขายต้นไม้					
19. ทำนต้องการเปิดร้านขายกล้วยเดี่ยว					
3. งานด้านบริการ					
20. ทำงานทำความสะอาดอาคารชุดบ้านเช่า					
21. ทำงานดูแลความเรียบร้อยภายในสำนักงานต่าง ๆ ตอนกลางวัน					
22. ทำงานเก็บค่าบริการต่าง ๆ					
23. ทำงานบริการส่งหนังสือพิมพ์					
24. ทำงานเป็นพนักงานส่งของ					
25. ทำงานเป็นพนักงานล้างรถ					
26. ทำงานเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย					

ข้อความ	ระดับความต้องการ				
	5	4	3	2	1
27. ทำงานเป็นพนักงานบริการในสำนักงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน					
28. ทำงานเป็นพนักงานขับรถ					
4. งานด้านแรงงานฝีมือ					
29. เป็นช่างมุงลวดเหล็กดัด					
30. เปิดร้านตัดผม					
31. ตัดเย็บเสื้อผ้า					
32. เป็นช่างปูกระเบื้อง					
33. เป็นผู้รับเหมางานต่าง ๆ					
34. ทำงานประเภทตกแต่งสวน					
35. ทำงานซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า					
36. ทำงานประดิษฐ์เครื่องของชำร่วย					
37. ทำงานเป็นช่างทาสี					
5. งานด้านอื่น ๆ					
38. ต้องการเป็นเกษตรกรและเลี้ยงสัตว์					
39. ต้องการเป็นผู้จำหน่ายพันธุ์ปลาต่าง ๆ					
40. ต้องการปลูกไม้ดอกไม้ผลต่าง ๆ					
41. ต้องการทำบ่อเลี้ยงปลา					
42. ต้องการขยายพันธุ์พืชโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น เพาะชำกิ่ง ตอนกิ่ง ต่อกิ่ง เป็นต้น					
43. ต้องการทำสิ่งประดิษฐ์อุตสาหกรรมในครัวเรือน					
44. ต้องการเป็นเจ้าของสวนผลไม้					
45. ต้องการเป็นผู้แต่งสวนหย่อมประเภทต่าง ๆ					

ตอนที่ 3

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดหางานให้แก่ผู้สูงอายุ

คำชี้แจง ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดบริการการจัดหางานให้แก่ผู้สูงอายุ
อย่างไรบ้าง โปรดให้รายละเอียดโดยเขียนลงในช่องว่างข้างล่าง

1. งานด้านวิชาการ (เช่น ให้ความรู้ต่าง ๆ) ควรจัดการบริการจัดหางานอย่างไร?

.....

.....

.....

2. งานด้านการค้าขาย (เช่น การประกอบธุรกิจประเภทต่าง ๆ) ควรจัดบริการจัดหางานอย่างไร?

.....

.....

.....

3. งานด้านบริการ (เช่น การให้บริการด้านต่าง ๆ) ควรจัดบริการจัดหางานอย่างไร?

.....

.....

.....

4. งานด้านฝีมือแรงงาน (เช่น การให้บริการด้านต่าง ๆ) ควรจัดบริการจัดหางานอย่างไร?

.....

.....

.....

5. งานด้านอื่นๆ (โปรดให้รายละเอียด) แนะนำแนวทางการจัดบริการจัดหางาน

.....

.....

.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

นายอดิชาติ ปาทา

ผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นายอดิชาติ ปาทา
วัน เดือน ปีเกิด	31 มีนาคม 2498
สถานที่เกิด	จังหวัดชัยภูมิ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	737/298 หมู่บ้านเสรีบางนา ตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ 10560
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์ 2 ระดับ 6
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนสมุทรพิทยาคม กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2518	มัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนสุทธิประสาทวิทย
พ.ศ. 2521	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนช่างกลสยาม
พ.ศ. 2521	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ช่างยนต์) จากโรงเรียนช่างกลสยาม
พ.ศ. 2523	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ช่างยนต์) จากวิทยาลัยเทคนิคสยาม
พ.ศ. 2525	ประโยคครูมัธยม จากวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯ
พ.ศ. 2530	การศึกษาระดับบัณฑิต (เทคโนโลยีทางการศึกษา) จาก ม.ศ.ว.บางเขน
พ.ศ. 2541	การศึกษามหาบัณฑิต (การศึกษาผู้ใหญ่) จาก ม.ศ.ว.ประสานมิตร
